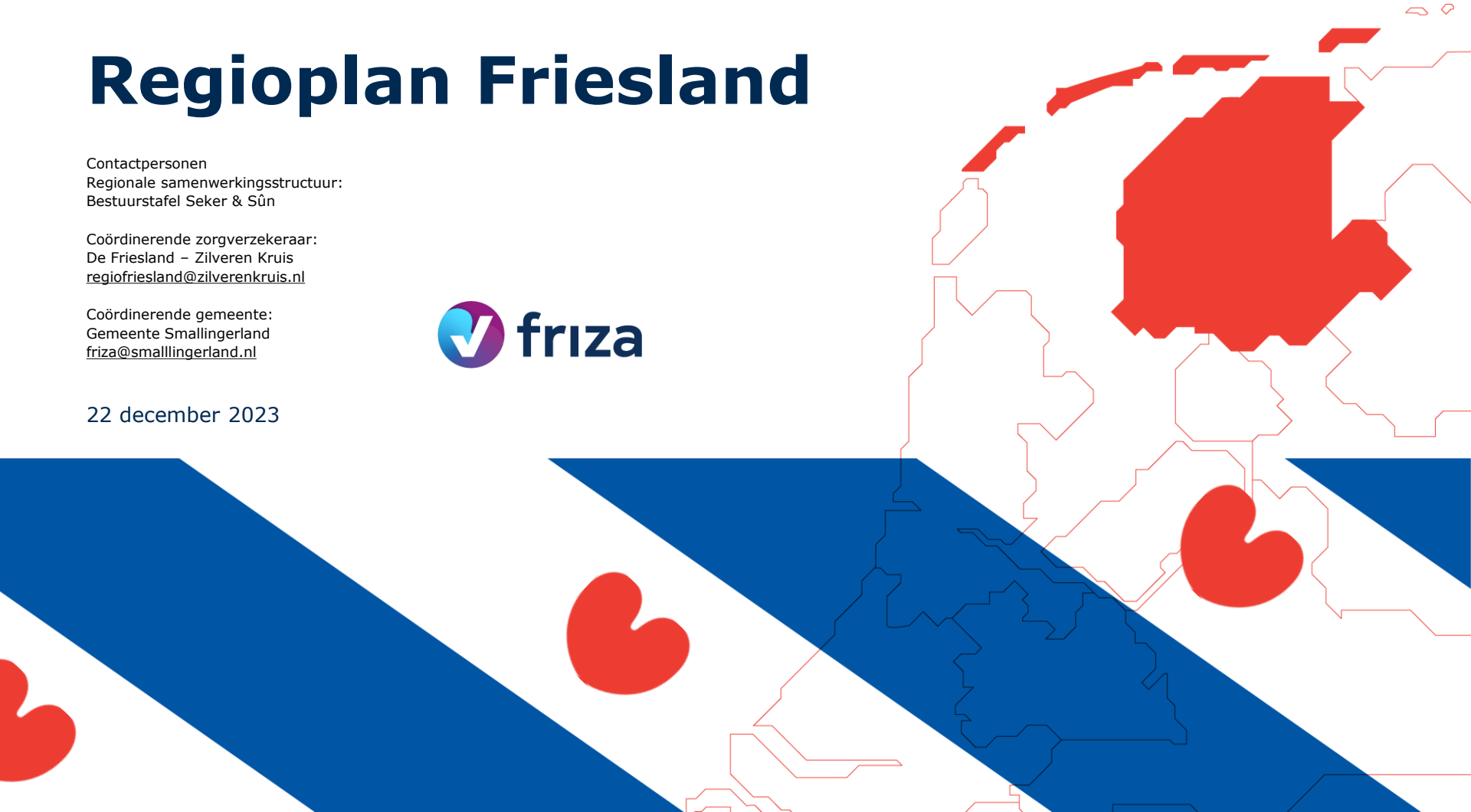
Regioplan Friesland

Contactpersonen
Regionale samenwerkingsstructuur:
Bestuurstafel Seker & Sûn

Coördinerende zorgverzekeraar:
De Friesland – Zilveren Kruis
regiofriesland@zilverenkruis.nl

Coördinerende gemeente:
Gemeente Smallingerland
friza@smalllingerland.nl

22 december 2023

Doel van het regioplan

Het Integraal Zorgakkoord (IZA) heeft als doel de zorg voor de toekomst goed, toegankelijk en betaalbaar te houden. Om dit te bereiken zijn afspraken gemaakt tussen het ministerie van VWS en een groot aantal partijen in de zorg en ondersteuning. Eén van de afspraken is het opstellen van een Regioplan voor elke regio.

In het regioplan stellen de regionale zorgpartijen vast wat de belangrijkste prioritaire opgaven zijn op basis van de in het IZA genoemde uitgangspunten. Daarnaast staan er afspraken in hoe deze opgaven worden opgepakt. Daarbij is de urgentie van de regionale knelpunten op het gebied van toegankelijkheid en kwaliteit leidend.

Het regioplan bestaat uit twee delen:

A. **Regio-opgaven:** Dit betreft de belangrijkste regionale opgaven die met prioriteit gezamenlijk worden opgepakt.
B. **Regio-afspraken:** Dit zijn afspraken over de wijze waarop partijen de regio-opgaven gecommitteerd gaan oppakken en wie daarbij betrokken zijn. De afspraken worden vertaald in een werkagenda inclusief meerjarenplanning.

Het regioplan is mede gebaseerd op het regiobeeld van de zorgkantoorregio Friesland. Dit regiobeeld is te vinden op www.dejuistezorgopdejuisteplek.nl/regiobeelden.

Inhoudsopgave

Samenvatting en doorlopen proces

Regio Friesland

A. Regio-opgaven:

1. Gezamenlijk vertrekpunt: samenvatting regiobeeld
2. Ambitie en prioritaire opgaven
3. Uitwerking per opgave en fundament

B. Regio-afspraken:

1. Doel: motivatie voor bestuurlijke samenwerking
2. Strategie: samen werken aan prioritaire opgaven en fundamenten
3. Organisatie: structuur, rollen en taken
4. Interactie
5. Kwartiermakersfase

C. Landelijke randvoorwaarden

D. Regionale werkagenda

Bijlagen

Samenvatting en doorlopen proces

Begin juli 2023 werd het regiobeeld Friesland gepubliceerd. Een eerste stap in het realiseren van de afspraken van het Integraal Zorgakkoord (IZA). Belangrijke opgaven in de regio werden zichtbaar. Hoewel de ontwikkelingen en opgaven niet nieuw of verrassend waren, laat het regiobeeld (opnieuw) de feiten zien. Feiten die er niet om liegen en om transformatie vragen. Als we niets doen, loopt het aanbod van zorg en ondersteuning vast. En daarmee is de toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid van zorg en ondersteuning voor de inwoners in deze regio niet geborgd.

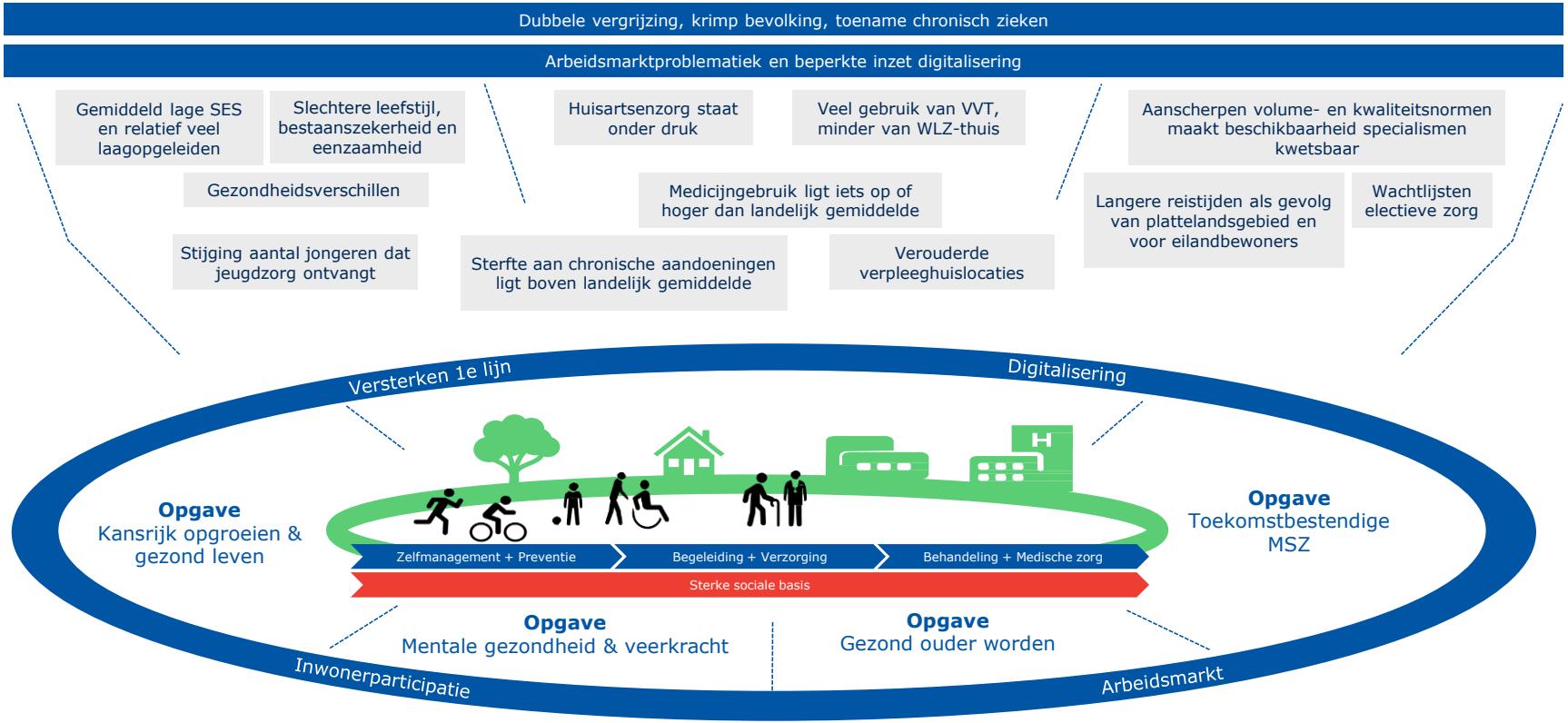
Op basis van het regiobeeld is een vertaalslag gemaakt naar een mogelijke aanpak voor het adresseren van de opgaven. Er is gekozen voor een selectie van vier prioritaire opgaven: kansrijk opgroeien & gezond leven, gezond ouder worden, mentale gezondheid & veerkracht en toekomstbestendige medisch specialistische zorg (MSZ). Naast de vier prioritaire opgaven kent het regioplan overstijgende fundamenten die randvoorwaardelijk zijn. Zij lopen als het ware door de verschillende opgaven heen en bieden fundamentele oplossingen om de opgaven te realiseren. Het gaat om: versterken sociale basis, versterken eerste lijn, arbeidsmarkt, digitalisering en inwonersparticipatie & bewustwording. (Zie ook de volgende pagina voor de samenhang tussen het regiobeeld, opgaven en fundamenten.)

Voor de totstandkoming van dit regioplan is nauw opgetrokken met regionale partners. Gemandateerde gemeente Smallingerland en zorgverzekeraars De Friesland en Zilveren Kruis hebben een initiërende rol vervuld. Samen met de partners van de regionale bestuurstafel Seker & Sûn is vervolgens dit regioplan vormgegeven. Aan deze tafel is de selectie van opgaven en fundamenten tot stand gekomen en zijn bestuurlijke trekkers opgestaan om deze nader uit te werken. Zij hebben vervolgens met partners in de regio aan de inhoud van dit regioplan gewerkt. Naast deze activiteiten heeft eind november een brede conferentie plaatsgevonden in Thialf. Hier hebben meer dan 150 personen kennis genomen van de ontwikkelingen van het regioplan, input geleverd en aangegeven wat hun bijdrage aan het vervolg kan zijn.

Afgesproken is dat het regioplan als een dynamisch document moet worden beschouwd. De regio is volop in beweging en voorliggend regioplan zal in 2024 worden doorontwikkeld samen met het brede veld van betrokken partijen. Op naar het verder versterken van de Mienskip!

Van regiobeeld naar regioplan

Analyse regiobeeld en verdiepende regionale gesprekken leiden tot prioritaire opgaven en fundamenten.

Het regioplan is tot stand gekomen met behulp van:

Regio Friesland

Friesland is anders dan de rest van Nederland. Het is niet alleen een provincie, maar ook een regio met een eigen taal en identiteit.
De provincie Friesland heeft 654.020 inwoners. Deze wonen verdeeld over 18 gemeenten, waaronder vier Waddeneilanden.

Friesland heeft een lange kustlijn, langs het IJsselmeer en de Waddenzee. Als je de wateroppervlakte meerekent, is de regio de grootste provincie van Nederland. Uniek aan Friesland is ook:

- De taal: het Fries is sinds 1956 naast het Nederlands een officiële bestuurstaal.
- De eigen cultuur, literatuur en muziek.
- De keuken: met Friese kruidkoek, Fryske dúmkes en sûkerbôle.
- De sporten: zoals kaatsen, schaatsen, skûtsjesilen, elfstedentochten en fierljeppen.

Die unieke eigenschappen van de provincie Friesland laten zien dat de regio veel historie kent. Het is een regio waar mensen zich onderling verbonden voelen en als echte Fries zeker bereid zijn om een stapje extra te zetten. Dit vormt dan ook de basis voor het voorliggende regioplan.
De provincie Friesland is gelijk aan zorgkantoorregio Friesland.

NB. Dit regioplan is opgesteld voor een vastgesteld geografisch gebied dat is bepaald op basis van de samenwerkingsschaal van de deelnemende gemeenten. We zijn ons er volledig van bewust dat deze schaal veelal niet overeenkomt met het werkgebied van verschillende zorgverleners en aanbieders uit zorg en sociaal domein; het werkgebied van aanbieders gaat soms ook over de grenzen heen van de vastgestelde geografische regio. Gemeenten en andere partijen uit zorg en sociaal domein buiten dit vastgestelde geografische gebied zijn geen onderdeel geweest in de totstandkoming en besluitvorming van dit regioplan. In de concretisering van aanpakken en uitwerking in transformatieplannen gaan we in gesprek met partijen die geen onderdeel zijn geweest bij het opstellen van ons regioplan maar wel betrokken moeten zijn. Zo zorgen we er voor dat elk concreet plan op de juiste schaal en met de juiste partijen wordt uitgewerkt en kan worden vastgesteld.

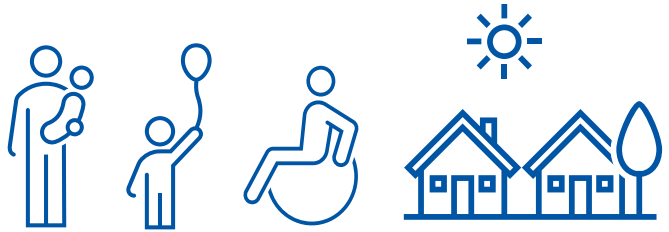
De Friese transformatie naar passende zorg en ondersteuning

We geloven in de kracht van de Mienskip. '..de Mienskip draait om een ingebeelde gemeenschap, waarin onderlinge verbondenheid, een gevoel van veiligheid en vertrouwdheid, en warme gevoelens centraal staan.' (Kracht van de Mienskip – Friese Preventieaanpak) We geloven erin dat deze verbondenheid belangrijk is voor de gezondheid van onze inwoners en dat dit de basis is voor de transformatie van de zorg.

Wat Friesland ook kenmerkt, is de zogeheten Friese paradox. Friesland scoort consequent laag als het gaat om zaken die de sociaal-economische status bepalen zoals inkomen en opleiding. Op basis hiervan zou Friesland ook laag moeten scoren op welzijnsindicatoren als ervaren geluk, gezondheid en het doen van vrijwilligerswerk. Dit blijkt in Friesland niet het geval. Ondanks de lage scores op economische indicatoren, scoort Friesland hoog op tal van welzijnsindicatoren. Ziedaar, de Friese paradox: het financieel minder hebben, maar toch gelukkiger zijn.

Om de transformatie van zorg naar gezondheid en welbevinden te kunnen realiseren hebben we elkaar nodig. Gelukkig werken we in Friesland in verschillende regio's en op verschillende thema's al samen. Bijvoorbeeld vanuit provinciale programma's zoals de Friese Preventieaanpak, Aanjaagteam Wonen, Welzijn en Zorg, en de Krachtig Verbindende Regiovisie. Of in subregionaal verband vanuit regio-overleg Heerenveen of Zorgnetwerk Leeuwarden. Met dit regioplan willen we de noodzakelijke transformatiebewegingen nog beter met elkaar verbinden. Dit doen we door de goede initiatieven te benutten, focus aan te brengen en waar nodig nieuwe bewegingen te stimuleren. Zodat we gezamenlijk de zorg en ondersteuning voor de inwoners van Friesland beschikbaar en van kwaliteit kunnen houden.

A.
Regio-opgaven

1. **Gezamenlijk vertrekpunt: samenvatting regiobeeld**
2. **Ambitie en prioritaire opgaven**
3. **Uitwerking per opgave en fundament**

Conclusies regiobeeld Friesland

De zorg staat onder druk en dreigt vast te lopen als er niets wordt gedaan. Friesland heeft te maken met een toenemende zorgvraag als gevolg van dubbele vergrijzing, een toenemend aantal chronisch zieken en een hoger aandeel kwetsbare inwoners, terwijl de arbeidsmarkt krimpt.

Gezondheid

- Friesland heeft te maken met **dubbele vergrijzing** van de bevolking: er komen steeds meer ouderen en zij worden ook steeds ouder.
- De **ervaren gezondheid** van Friese inwoners ligt hoger dan het landelijk gemiddelde, terwijl de levensverwachting in lijn ligt met het landelijk gemiddelde. Toch is er wel een dalende trend te zien in de ervaren gezondheid.

Kosten

- De **demografische druk** neemt toe in de periode 2023-2040 van 78,8% naar 100,6% en is daarmee hoger dan gemiddeld in Nederland.
- De gemiddelde **zorgkosten** in Friesland zijn 96 euro (4%) hoger dan het Nederlands gemiddelde.

Medewerkers

- Het **personeelstekort** binnen de sector zorg en welzijn in de regio Friesland loopt op van 4,5% in 2021 naar 9,4% in 2030. Het personeelstekort in de regio ligt boven het Nederlands gemiddelde.
- De **huisartsenzorg** in Friesland ervaart knelpunten met het opvullen van de huisartsenposities. Dit percentage ligt ver boven het landelijk gemiddelde. Dit probleem geldt tevens voor het vinden van waarnemers.
- Uit werknemersenquête van afgelopen jaar van het CBS AZW blijkt dat de **werktevredenheid** is gedaald van 80,8% in het eerste kwartaal van 2021 naar 73,7% in het tweede kwartaal van 2022.

De Friese bevolking en haar leefomgeving

Friesland ten opzichte van Nederland

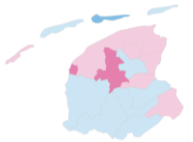
22,5%
65+'ers
in 2022

Friesland **vergrijst**. In 2020 was 21,7% van de bevolking ouder dan 65 jaar. In 2040 zal dit percentage stijgen naar 29,5%.

Levensverwachting in jaren	
2000	78,1
2020	81,7

In Friesland is er sprake van **dubbele vergrijzing**.
Er komen steeds meer ouderen, maar de levensverwachting van ouderen stijgt ook.

De **natuurlijke aanwas daalt**, maar de **netto migratie stijgt**. Er wordt een lichte **bevolkingskrimp** verwacht in voor 2040.

De **inkomens en de sociaal-economische status liggen lager** in Friesland.
De SES-WOA is laag in Noord Friesland en Leeuwarden en de spreiding is daar hoog.

654.020
3,7% van NL

In Friesland zijn er diverse groepen inwoners **kwetsbaar** door hun vaardigheden of ziekten. Er zijn regionaal grote verschillen.

Friezen **ervaren hun gezondheid beter** dan in Nederland. Friesland scoort wel **vaker negatief op leefstijlindicatoren**. **Dementie** zal de komende jaren **meer voorkomen**.

Eenzaamheid stijgt sinds 2012 voor alle groepen. **Jongeren ervaren het meeste stress** in Friesland en **ouderen ervaren het minste eigen regie**.

In Friesland zijn de **afstanden tot voorzieningen groter** dan in Nederland, waardoor er **meer autogebruik** is.
Wel is de **luchtkwaliteit beter.**

Zorggebruik in Friesland

Huisartsenzorg, MSZ, geboortezorg en medicijngebruik

Er wordt een **tekort** aan huisartsen verwacht in de toekomst. Ook is de verwachting dat het aantal consulten zal stijgen.

Er zijn **moeilijk opvolgers te vinden** voor huisartspraktijken in Friesland.

Ook wordt er een **tekort** verwacht voor personeel in de medisch specialistische zorg (MSZ).

Het aantal mensen dat MSZ nodig heeft, wordt verwacht te **stijgen**. De grootste stijging voor ziekenhuiszorg wordt verwacht in Leeuwarden.

654.020
3,7% van NL

2% (110 personen) van de zwangere vrouwen bevindt zich in een **kwetsbare positie**. 4,9% van de kinderen groeit op in een **kwetsbare positie** (280 kinderen).

Er is een **tekort aan zorgverleners** en ook het aantal **mantelzorgers neemt af**. Door de vergrijzing zal het **zorgtekort toenemen**: er komt meer vraag en minder aanbod.

Het medicijngebruik in Friesland **ligt rondom of iets hoger** dan het landelijke gemiddelde. Er wordt verwacht dat er **meer vraag** komt naar medicijnenzorg en hulpmiddelen.

Het gebruik van medicijnen in Friesland is het hoogst voor **schildklieraandoeningen, chronische antistolling en stemmingsstoornissen**.

Zorggebruik in Friesland

GGZ, VVT, Gehandicaptenzorg, Jeugdzorg, Wmo, Palliatieve zorg en preventie

Het aantal **GGZ cliënten is gedaald** tussen 2018 en 2021. Het **personeelstekort zal wel toenemen**. Het aandeel wachtenden voor de GGZ is lager dan landelijk.

Er wordt **veel gebruik gemaakt van VVT** en minder van Wlz-zorg thuis. De wachttijden voor een plek in een verpleeghuis zijn **korter** dan in Nederland, maar de locaties zijn vaak **verouderd**.

Het arbeidsmarkttekort in de VVT en de gehandicaptenzorg **zal toenemen**. Voor de gehandicaptenzorg wordt een **daling** van het aantal cliënten verwacht.

Er zal een **tekort** komen aan medewerkers binnen het sociaal werk en de jeugdzorg. Het aantal jongeren dat jeugdzorg ontvangt is **toegenomen.** In de toekomst wordt er door de ontgroening een **daling verwacht**.

654.020
3,7% van NL

Het aantal cliënten dat een Wmo-maatwerkvoorziening ontvangt, gaat **toenemen door de vergrijzing**. Zij ontvangen het meeste hulp bij het huishouden, hulpmiddelen en diensten.

Jaarlijks overlijden 7000 inwoners van Friesland. Mensen overlijden het vaakst thuis. De grootste verwachte doodsoorzaken voor 2021 waren **kanker** en **orgaanfalen**. Ruim twee derde van de overledenen is 75 jaar of ouder.

Preventie is van groot belang omdat het gericht is op het voorkomen van problemen, ziekten en andere negatieve gevolgen door het identificeren van risicofactoren en maatregelen te nemen.

In Friesland is de **Friese Preventieaanpak** gecreëerd om samen te werken aan het bevorderen van de gezondheid en het welzijn van inwoners.

Ambitie: van zorg naar gezondheid en welbevinden door het versterken van de Mienskip

“In 2040 hebben inwoners van Friesland de hoogste (ervaren) gezondheid en welbevinden van Europa”

Het is 2040 – De Friese Mienskip* is een voorbeeld voor de rest van Nederland. De European Health Index heeft uitgewezen dat inwoners van Friesland de hoogst ervaren gezondheid van Europa kennen. Niet alleen de ervaren gezondheid is hoog, ook de daadwerkelijke gezondheid en welbevinden van inwoners is toegenomen. Het gevecht tegen het verwachte zorginfarct is afgewend door gezamenlijk de handen inéén te slaan: zowel binnen de gehele provincie, als binnen sub-regio’s en op lokaal niveau. Het streven is daarbij om goede gezondheid en welzijn met gelijke kansen voor iedereen in Friesland te realiseren, waarbij preventie en een stevige sociale basis zoveel mogelijk centraal staat.

Individu	Gemeenschap
Zorg-oplossingen	Mienskip
Zorg-denken	Positieve gezondheid
Recht op zorg	Voorkomen van zorg en passende zorg wanneer nodig
Organisatiebelang	Maatschappelijk belang
Zorg in ‘schotten’	Passende zorg

*De Friese Mienskip, vertaald naar het Nederlands is de gemeenschap, maar het betekent veel meer. Mienskip draait om een ingebeelde gemeenschap, waarin onderlinge verbondenheid, een gevoel van veiligheid en vertrouwdheid, en warme gevoelens centraal staan. Deze is vroeger ontstaan door de strijd tegen het water; men moest de krachten bundelen om terpen en dijken te kunnen bouwen. In het heden uit de Mienskip zich in vormen van samenredzaamheid, waar een sterke sociale basis centraal staat. Dat Mienskip nog altijd bestaat, is terug te zien in de verschillende Friese kernen en de Friese Waddeneilanden, waar samenredzaamheid nog steeds de basis van de gemeenschap vormt. Het Planbureau Fryslân heeft onderzoek gedaan naar het belang van een Mienskipsaanpak, dat door dit regioplan wordt omarmd.

Ambitie realiseren langs twee benaderingen

Sterke sociale basis

We vergroten het welbevinden en voorkomen zorg door in te zetten op preventie en een gemeenschapsopbouw met zorg- en welzijnsvoorzieningen.

We werken met een integrale gebiedsaanpak en richten ons op passende zorg dichtbij.
Daarbij vergroten we (waar mogelijk) het beroep op informele zorg en heeft de inwoner reële verwachtingen van zorg en ondersteuning.

Passende en toegankelijke zorg

Met alle partijen uit de zorg en welzijnsketen werken we samen aan het organiseren van passende en toegankelijke zorg en ondersteuning. Zo blijft deze beschikbaar voor hen die deze nodig hebben, nu en in de toekomst.

We werken dan ook aan een toekomstbestendig zorglandschap, o.a. door het organiseren van (gedeeld) capaciteitsmanagement en juiste triage, het bevorderen van de instroom>doorstroom>uitstroom, en het versterken van de eerste lijn.

Ambitie nader toegelicht

Sterke sociale basis

De **sociale basis** is het directe netwerk van een inwoner en alle ondersteuning die we daar kunnen bieden om de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie te vergroten. Het draait om ontmoeting, steun, iets betekenen voor elkaar, meedoen, en alle (niet geïndiceerde) inzet die daar aan bijdraagt. Het bestaat uit verschillende overlappende “sferen”, waarin de mate van invloed van de (lokale) overheid verschilt.

We onderscheiden de persoonlijke sociale basis (de inwoner en diens eigen netwerk), de gemeenschappelijke sociale basis (netwerken zoals (sport en cultuur)verenigingen, vrijwilligerswerk) en de institutionele sociale basis (bijvoorbeeld dorpshuizen en andere vrij toegankelijke voorzieningen, mantelzorgondersteuning, jongerenwerk en welzijnswerk).

De combinatie van een toenemende vraag naar zorg en ondersteuning en een steeds groter wordende krapte op de arbeidsmarkt maakt samenwerking tussen formele en informele hulpverleners (onderdeel van de sociale basis) steeds belangrijker.

Passende en toegankelijke zorg

Voor de definitie van **passende zorg** hanteert de regio Friesland de definitie zoals opgenomen in het Integraal Zorgakkoord:

Passende zorg is waardegedreven (dat betekent dat zorg op de eerste plaats effectief is, voldoet aan de stand van wetenschap & praktijk en meerwaarde heeft voor de patiënt, met daarnaast een doelmatige inzet van mensen, middelen en materialen.).
Passende zorg komt samen met en gezamenlijk rondom de patiënt tot stand, ondersteund door informatie passend bij de vaardigheden van de patiënt.
Passende zorg is de Juiste Zorg op de Juiste Plek.
Passende zorg gaat over gezondheid in plaats van over ziekte.

Met **toegankelijke zorg** waarborgen we een gelijke toegang tot zorg en ondersteuning, van goede kwaliteit en voor alle inwoners van Friesland, zodat mensen tijdig de zorg krijgen die ze nodig hebben. Toegankelijkheid is af te lezen aan onder andere wachttijden voor zorg en of deze voldoen aan de Treeknormen, maar ook dat inwoners/cliënten/patiënten voldoende keuzevrijheid en eigen regie blijven houden.

Ambitie vertaald naar doelstellingen 2030

Om te kunnen toetsen of de implementatie van het IZA-regioplan voldoende bijdraagt aan het realiseren van de beoogde transformatie, is het nodig om te bepalen waar het resultaat zichtbaar wordt. Concretisering van deze doelstellingen in relatie tot monitoring wordt opgepakt in 2024 als onderdeel van de werkagenda.

Uitwerking in 2024

Gezondheid *– De ervaren gezondheid van de inwoners van Friesland.*
De ervaren gezondheid van Friezen blijft relatief hoog. De negatieve score op leefstijlindicatoren is verminderd met … %

Kwaliteit *- Beschikbaarheid en toegankelijkheid van de juiste zorg en ondersteuning.*
In 2030 is …% van de Friese inwoners tevreden over de kwaliteit van zorg.

Betaalbaarheid *– De zorgkosten per inwoner. In 2030 is de stijging in zorgkosten per inwoner in Friesland afgevlakt tot op het niveau van ….*

Medewerkers *– Voldoende beschikbare zorgprofessionals voor de zorgvraag, met een acceptabele werkdruk. In 2030 zijn de tekorten op de regionale arbeidsmarkt teruggebracht met …%*

Quadruple aim

Uitgangspunten en leidende principes regioplan

Om de ambitie te realiseren, werken we met de hele regio samen. Voor die goede samenwerking, hanteren we een aantal uitgangspunten en leidende principes. Zo werken we allemaal volgens hetzelfde perspectief.

- **Positieve gezondheid** is ons leidend gedachtegoed. Door de brede kijk op gezondheid, dragen we bij aan het zoveel mogelijk eigen regie blijven voeren door alle inwoners van Friesland.
- **De inwoner** staat bij ons centraal. We transformeren rondom de inwoner en hanteren het inwonersbelang binnen onze aanpak.
- **Een sterke Mienskip en preventie van zorg** zijn belangrijke middelen. Alle partners uit de regio zetten hierop in om de beweging van zorg en ondersteuning naar gezondheid te realiseren.
- **Elkaar vertrouwen** is belangrijk. We durven op elkaars expertise te vertrouwen, zowel die van organisaties als van individuele professionals.
- **Elkaar informeren** over ontwikkelingen draagt bij aan de stevige samenwerking. Ook delen we actief goede voorbeelden zodat we met en van elkaar kunnen leren.

Vier prioritaire opgaven

Om de ambitie te realiseren richt de regio Friesland zich op vier prioritaire opgaven. Deze opgaven kennen de grootste knelpunten en/of zijn kansrijk om op in te zetten.

Kansrijk opgroeien & gezond leven: Het uitgangspunt voor het regioplan is het verhogen van de ervaren en algemene gezondheid en het welbevinden van de inwoners van Friesland. Daarvoor is het belangrijk dat inwoners in Friesland kansrijk opgroeien in een gezonde en veilige samenleving, veerkrachtig zijn en voorbereid zijn op een zelfstandig en gezond leven.

Gezond ouder worden: Friesland kent een dubbele vergrijzing, doordat er meer ouderen bij komen en de ouderen ook langer leven. Daarmee wordt het beroep op zorg en ondersteuning in de ouderenzorgketen vergroot. Inzetten op gezond ouder worden en wegnemen van de knelpunten in de ouderenzorg zijn daarom van belang.

Mentale gezondheid en veerkracht: Door de huidige wachtlijstproblematiek is het niet langer vanzelfsprekend voor inwoners die psychische hulp nodig hebben om deze (tijdig) te kunnen ontvangen. Ook is het versterken van de mentale gezondheid en veerkracht van inwoners in lijn met de ambitie om de ervaren en algemene gezondheid te verhogen. Het wegnemen van de knelpunten en versterken van de mentale gezondheid en veerkracht is daarmee een belangrijk thema.

Toekomstbestendige medische specialistische zorg (MSZ): De toegankelijkheid van MSZ zorg staat onder druk door een groeiende zorgvraag, sterke vergrijzing en een toename van chronisch zieken. Er zijn op dit moment al lange wachttijden voor meerdere behandelingen en specialismes en het realiseren van kwaliteitseisen is, zeker bij oplopende volumenormen, moeilijk haalbaar. Daarom moeten we inzetten op de beweging waarbij inwoners zijn verzekerd van de best passende medisch specialistische zorg, nu en in de toekomst.

Fundamenten

Langs de vier prioritaire opgaven wordt gewerkt aan het verwezenlijken van de ambitie. De opgaven zijn nauw met elkaar verbonden en juist door overstijgend te werken kan resultaat worden geboekt. Daarom zijn overstijgende fundamenten geformuleerd die oplossingen bevatten waarvan grote impact wordt verwacht. Zij spelen bij meerdere opgaven een essentiële rol. Voor de fundamenten geldt dat 1) ze prioriteit krijgen binnen alle opgaven en 2) ze daarnaast ook een eigen ambitie en plan van aanpak hebben.

Versterken sociale basis. Een sterke sociale basis draagt bij aan het verhogen van de ervaren en algemene gezondheid en het welbevinden van de Friese inwoners. Inwoners kunnen elkaar ontmoeten, een zinvolle bijdrage leveren aan de maatschappij en laagdrempelig en in de buurt zorg of ondersteuning ontvangen – ook achter de voordeur. Het is dan ook bewust zowel een van de twee benaderingen voor de ambitie van het gehele regioplan, als een fundament.

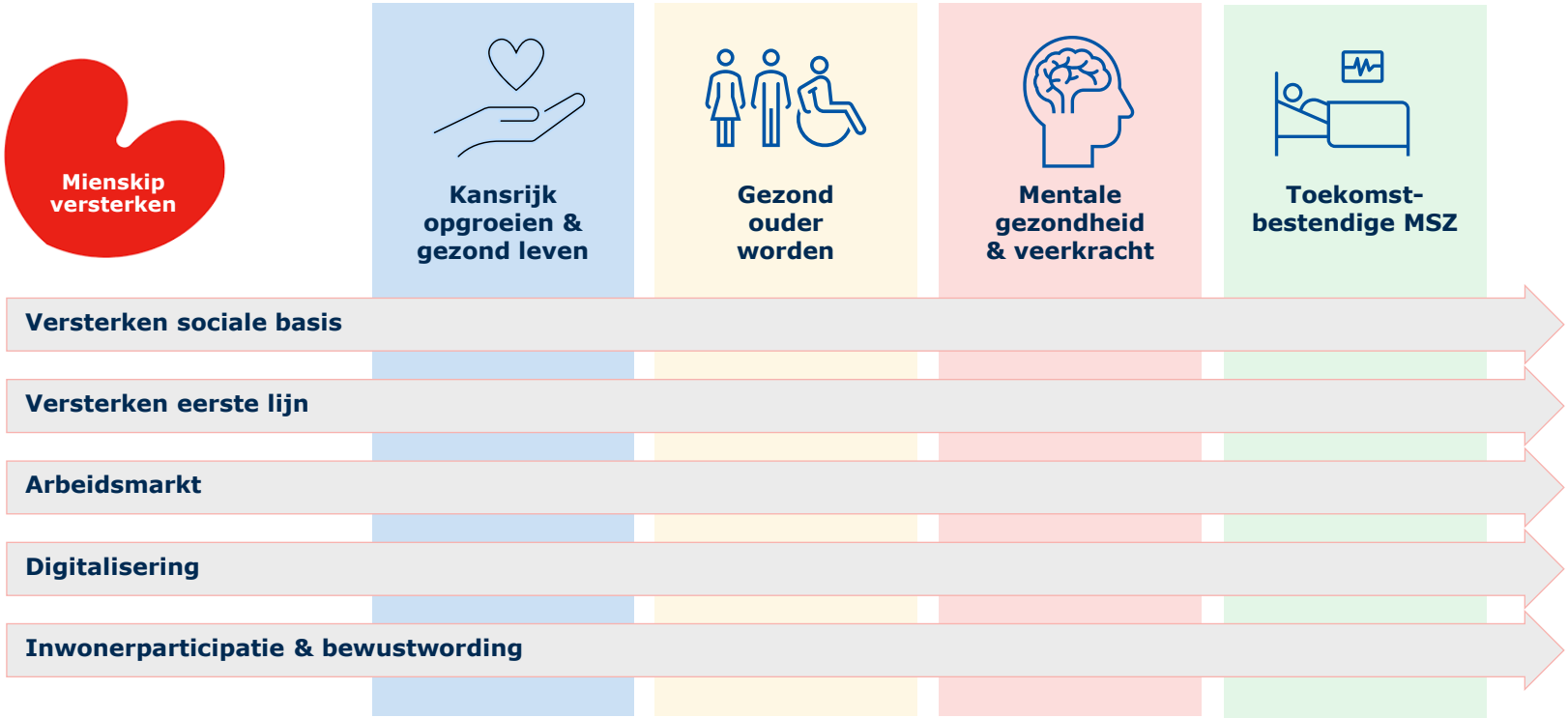
Versterken eerste lijn. Om de beoogde transformatie van zorg en ondersteuning te realiseren – en zorg waar het kan van 2e naar 1e en 0e lijn te verschuiven - is een cruciale rol weggelegd voor de eerste lijn. De beschikbaarheid en toegankelijkheid van eerstelijnszorg staat tegelijkertijd onder druk. Het versterken van de eerste lijn is daarmee een belangrijk thema.

Arbeidsmarkt. De schaarste op de arbeidsmarkt is in Friesland bovengemiddeld hoog. De prognose is dat dit nog verder stijgt, mede door de dubbele vergrijzing die Friesland kent en een relatief kleinere groep mensen die zorg kan leveren, evenals een kleiner mantelzorgpotentieel. Het aanpakken van de arbeidsmarktproblematiek is daarmee een fundamentele oplossing om het aanbod van zorg en welzijn op peil te houden.

Digitalisering. De inzet van digitale innovaties moet leiden tot minder administratieve lasten en snelle, eenduidige gegevensuitwisseling voor professionals. Daarnaast moet digitalisering het aantal zorgpaden die hybride care leveren vergroten, waardoor de professional meer inwoners kan helpen in hetzelfde tijdsbestek. Ook kent het IZA heldere doelstellingen op het gebied van digitalisering, zoals het realiseren van uniforme gegevensuitwisseling. Digitalisering is daarmee een fundamentele oplossing om zorg en ondersteuning beschikbaar te houden.

Inwonerparticipatie & bewustwording. De transformatie van zorg raakt alle inwoners van Friesland, het is daarom niet meer dan logisch dat zij ook betrokken zijn bij het proces om tot verandering te komen middels inwonerparticipatie. Daarnaast is het cruciaal dat inwoners zich bewust worden van de noodzaak tot transformatie. Er moet aandacht zijn voor de noodzakelijke keuzes die de beweging ‘van recht op zorg’ naar ‘passende zorg’ met zich mee brengt.

Samenhang opgaven en fundamenten

Zie het ROAZ-plan voor de acute zorg

Verbinding met ROAZ-plan Noord Nederland

Wat als elke seconde telt? Dan willen we dat de patiënt zo snel mogelijk op de juiste plek terecht komt. Ook als in de nabije toekomst de zorgvraag groeit en het aantal zorgmedewerkers afneemt. Samen gaan we er voor!

ROAZ huis
Strategische agenda 2023-2026

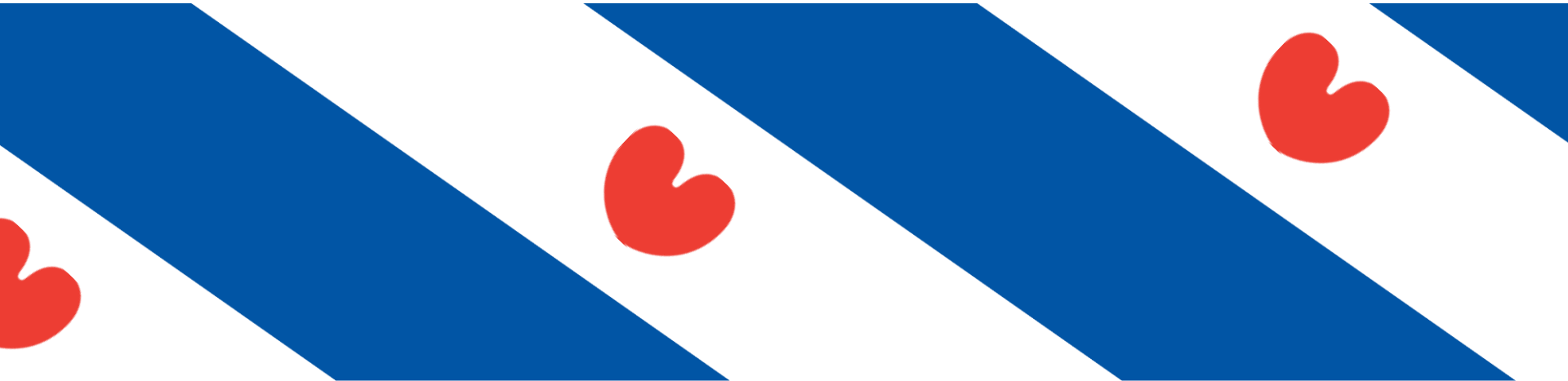
Het ROAZ Noord-Nederland zet mooie stappen, uitgewerkt in de strategische agenda zoals zichtbaar in het ROAZ-huis *(www.acutezorgnetwerk.nl/huisacutezorgnetwerknoordnederland).*

De zorgvraag neemt echter exponentieel toe, is complexer van aard en moeten we oplossen met minder beschikbare zorgprofessionals. We willen en moeten naar een toekomstbestendig acuut zorglandschap, nu en over 10 jaar. Daarom zetten we de komende tijd extra in op:

1. Zorgcoördinatie
2. Toekomstige inrichting acute zorglandschap NNL op basis van data (ROAZ-beeld Plus)
3. Bieden van passende en zinnige acute zorg
4. Verbinden en boeien van zorgprofessionals

Regioplannen en ROAZ-plan
Op zorgkantoorregio niveau worden regioplannen gemaakt en op ROAZ-niveau ROAZ-plannen. Het ROAZ-plan richt zich specifiek op de acute zorg in de ROAZ-regio. Vanwege overlap, regionale en landelijke kaders is afstemming en samenwerking noodzakelijk.
De ROAZ-regio Noord Nederland heeft overlap met de volgende regioplannen: Groningen, Friesland en Drenthe.

Uitwerking per opgave en fundament

Regioplan: optimaliseren én transformeren

Om de benodigde transformatie te realiseren bouwt het regioplan voort op plannen die er al liggen en lopende activiteiten. Er gebeurt al veel in de regio Friesland en het is belangrijk om de energie vast te houden. Tegelijkertijd kijken we kritisch naar de bestaande en beoogde activiteiten in het plan en vragen we ons af of deze leiden tot optimalisatie van het bestaande aanbod van zorg en ondersteuning of daadwerkelijk bijdragen aan de benodigde transformatie. Dat vraagt om te (durven) innoveren met elkaar. Optimaliseren is goed, maar niet voldoende om de geschetste opgaven in dit plan het hoofd te bieden. En een goed plan vraagt ook iets van de onderlinge samenwerking om van papier tot implementatie te komen. In het hoofdstuk governance wordt aandacht besteed aan de leidende principes die helpend zijn om de benodigde samenwerking te laten slagen. Bij de verdere uitwerking van de opgaven en fundamenten in 2024 zal de slag naar transformatie worden doorgezet.

We **optimaliseren** het bestaande aanbod van zorg en ondersteuning, en de samenhang daartussen. We zetten daarmee de schaarse middelen effectiever en efficiënter in.

Om de ambitie te behalen is naast optimaliseren ook **transformeren** nodig. Transformeren vraagt om domeinoverstijgende samenwerking en het fundamenteel veranderen van vraag en aanbod. Hierbij horen andere verwachtingen van inwoners en verandering van het zorg- en ondersteuningsaanbod vanuit verschillende sectoren.

Kansrijk opgroeien en gezond leven

Ambitie:
In heel Friesland heeft iedere inwoner dezelfde kansen om gezond op te groeien en te leven.

Dat vertaalt zich in:
Inwoners in Friesland groeien kansrijk op in een gezonde en veilige samenleving, zijn veerkrachtig en voorbereid op een zelfstandig en gezond leven. Zij leven gezond en houden balans in hun leven. Ook doet iedereen zo goed mogelijk mee, met of zonder belemmeringen en naar eigen behoefte.

Kansrijk opgroeien en gezond leven

Opgaven:
Er is een groeiende vraag naar zorg en ondersteuning in alle leeftijdscategorieën. Specifieke opgaven zijn:
1. Veel Friese kinderen groeien op in een kwetsbare positie; zo neemt het aantal kinderen in armoede toe.
2. Er is een toename van het aantal chronisch zieken, o.a. door de dubbele vergrijzing en een ongezonde leefstijl (er wordt te weinig bewogen, het aantal Friezen met overgewicht/obesitas ligt boven het Nederlandse gemiddelde en de alcoholconsumptie is relatief hoog). Het gaat bijvoorbeeld om ziektes als kanker, diabetes, COPD en vermijdbare kwetsbaarheid op latere leeftijd.
3. Er is een toenemende ongelijkheid in gezondheid, o.a. door verslechterde sociaaleconomische omstandigheden.
4. In de huidige wijze van zorg en ondersteuning, worden veel uniforme aanpakken geboden die niet voor iedereen werken.

Scope: Kansrijk opgroeien en gezond leven draagt bij en is de basis van alle andere thema's uit het regiobeeld. Het heeft daarmee een sleutelrol in het realiseren van de ambities op de overige thema's. De Friese Preventieaanpak (FPA) vormt de basis van de aanpak voor deze opgave.

Doelstellingen aan de hand van de quadruple aim:
1. **Gezondheid**: Dankzij preventie neemt de algemene gezondheid van inwoners van Friesland toe. De gezondheidsverschillen nemen af, leefstijlgerelateerde aandoeningen nemen af en alle kinderen groeien kansrijk op. Samen nemen we verantwoordelijkheid voor het realiseren van de opgave: beleidsmakers, professionals en inwoners.
2. **Kwaliteit**: we kijken met een domeinoverstijgende blik en leveren passende zorg voor alle inwoners van Friesland.
3. **Betaalbaarheid:** door preventie, de algehele beweging naar voren, van ziekte naar gezondheid naar maatschappij, wordt de algemene gezondheid van alle inwoners van Friesland vergroot. Zo worden de zorgkosten geremd.
4. **Medewerkers**: professionals weten, durven en mogen differentiëren in de aanpak voor individuen, daar waar nodig. Ook wordt er meer op collectief niveau ingezet, waarbij gedifferentieerd naar verschillende groepen. Zo ontvangen alle inwoners van Friesland passende zorg en ondersteuning.

Kernactiviteiten:
De basis voor de activiteiten in dit thema ligt in het bevorderen van gezondheid in brede zin: van lyts, jong, grut en wiis. Kortom: voor elkenien! De Friese Preventieaanpak is hierbij de basis. We zetten bij alles in op alle vier de preventieniveaus: 1) universele preventie, 2) selectieve preventie, 3) geïndiceerde preventie, 4) zorggerelateerde preventie. We doen dit vanuit het gedachtegoed van positieve gezondheid en samen met de doelgroep.

Aan de volgende knoppen willen we draaien om de doelstellingen en ambitie te behalen:
1. Kansrijk opvoeden
2. Gezond leven
3. Domeinoverstijgende en integrale samenwerking

Kansrijk opgroeien en gezond leven

Een domeinoverstijgende en integrale samenwerking is een belangrijk uitgangspunt voor het realiseren van de ambities op dit thema. Dit vraagt inzet van een breed netwerk met partners uit welzijn, sport, onderwijs, cultuur, werkgevers, zorginstellingen, nulde en eerste lijn, private partners. Daarnaast is het samenwerken met inwoners en het betrekken van ervaringsdeskundigheid essentieel.

Bovenstaande inzet wordt uitgevoerd en doorontwikkeld vanuit verschillende (leefstijl)programma's als onderdeel van de coalities Ouderschap, Gezond leven en Gezonde leefomgeving binnen de Friese Preventieaanpak. Vanuit deze coalities worden kansrijke aanpakken ontwikkeld die bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen.

Lopende programma's en kansrijke activiteiten

Coalitie Ouderschap (GGD Fryslân)
Ketenaanpak Kansrijke Start
Ontwikkeling van gezamenlijke aanpakken om kinderen een kansrijke start te geven, zoals kinderwensgesprek, preconceptiezorg, zorgpad (kwetsbare) zwangeren
Ouderschap versterken
Nu Niet Zwanger

Coalitie Gezond leven (GGD Fryslân)
Binnen de coalitie Gezond leven en de hierbij behorende leefstijlprogramma's wordt ingezet op een netwerksamenwerking met activiteiten en interventies op de leefstijlthema's roken, alcohol/genotmiddelen, voeding en bewegen. Activiteiten vinden plaats binnen alle vier preventieniveaus en er is specifiek aandacht voor het bereiken van kwetsbare groepen. De integrale netwerkaanpakken werken aan meer positieve, veilige en gezondere fysieke en sociale omgevingen (thuis, buurt, school/kinderopvang, sport/vrije tijd, werk en media).

- Ketenaanpak Kind naar Gezonder gewicht
- Ketenaanpak overgewicht en obesitas volwassenen
- Nuchter over Gewicht/ JOGG
- Nuchtere Fries (inclusief opgroeien in een Kansrijke Omgeving: OKO)
- Rookvrije Generatie Fryslân
- Gezonde School Fryslân
- Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)

Coalitie Gezonde Leefomgeving (GGD Fryslân)
- De fysieke leefomgeving is zo ingericht dat het inwoners helpt om gezonde keuzes te maken.
- Bij besluitvorming wordt gezondheidskennis over zowel gezondheidsbevordering als gezondheidsbescherming toegepast.

Gezond ouder worden

Ambitie:
We willen een samenleving zijn geënt op samenredzaamheid, waarin ouderen gewaardeerd worden als belangrijke groep. In die samenleving blijven ouderen zo lang mogelijk vitaal, autonoom en volop onderdeel van het maatschappelijk leven.

Inwoners bereiden zich goed voor op het ouder worden, hebben reële verwachtingen van de beschikbare ondersteuning en zorg. Ook wonen zij langer thuis. Benodigde ondersteuning wordt waar mogelijk geleverd vanuit de Mienskip, door het eigen netwerk, inwonersinitiatieven en vormen van informele zorg. Daarbij benutten we waar mogelijk innovatie (digitale) oplossingen.

Professionals in zorg en welzijn werken vanuit het perspectief van “zorgen met” in plaats van “zorgen voor” en hanteren positieve gezondheid en reablement als leidend principe. Als het thuis (even) niet meer gaat is er in de provincie een sluitend netwerk van (kortdurend) verblijf.

Gezond ouder worden

Opgaven:
De opgave voor het gezond ouder worden is duidelijk: door de dubbele vergrijzing die Friesland kent en tegelijkertijd een oplopend tekort aan professionals in de ouderenzorg, stijgt de zorg- en ondersteuningsvraag terwijl deze aan de aanbodzijde niet is op te vangen.

Scope: Het realiseren van duurzame ouderenzorg vraagt om samenwerking tussen alle organisaties die zich begeven op de domeinen zorg, ondersteuning, wonen, welzijn en leven én de Friese ouderen en hun families. Het overlapt daarmee met alle andere opgaven en fundamenten. De afbakening zit enkel op leeftijdsgrens, namelijk 65+.

Doelstellingen aan de hand van de quadruple aim:
1. **Gezondheid:** de algemene gezondheid van alle Friese ouderen neemt toe dankzij een sterke sociale basis, preventie, vroegsignalering en het werken volgens het principe van positieve gezondheid.
2. **Kwaliteit:** we waarborgen dat kwalitatief goede zorg geleverd kan blijven worden aan hen die deze echt nodig hebben. Zorg- en ondersteuningsvragen bekijken we vanuit een domeinoverstijgende en integrale blik, waarbij we gezamenlijk de juiste zorg op de juiste plek door de juiste professional organiseren.
3. **Kosten:** dankzij de verbeterde algemene gezondheid en de inzet op het langer thuis wonen, reablement en samenredzaamheid, en de beweging om zorg en ondersteuning waar mogelijk te verschuiven richting de 0e en 1e lijn, nemen de relatieve zorgkosten per oudere af.
4. **Medewerkers:** professionals worden maximaal gesteund, de medewerkerstevredenheid van professionals in de ouderenzorg stijgt en dankzij regionaal werkgeverschap benutten we de beschikbare capaciteit zo efficiënt mogelijk.

Kernactiviteiten
Er lopen op dit moment al veel goede trajecten rondom de transformatie van de ouderenzorg. Zo heeft de regio al in 2020 de Krachtig Verbindende Regiovisie Friesland opgesteld, welke richtinggevend is voor de wijze waarop individuele organisaties invulling geven aan activiteiten en als partners samenwerken.

Daarnaast heeft ook het Aanjaagteam Wonen, Welzijn en Zorg een uitvoeringsagenda voor 2023 opgesteld en wordt deze komend jaar geëvalueerd, met de intentie om deze voort te zetten. Hierin zijn acties opgenomen op het snijvlak van het WOZO-programma en IZA.

Op sub-regionaal niveau, zoals door het regio-overleg Heerenveen en Zorgnetwerk Leeuwarden, wordt ook samengewerkt aan het transformeren van (o.a.) de ouderenzorg op sub-regionaal gebied.

Het regioplan is het vehikel om al deze bestaande plannen en initiatieven aan elkaar te verbinden, en van daaruit te onderzoeken welke extra stappen nodig zijn.

De kernactiviteiten clusteren zich binnen de volgende lijnen:
1. Inzetten op samenredzaamheid, preventie, vitaliteit en anticiperen op het ouder worden.
2. Bevorderen eigen regie van ouderen.
3. Een integrale aanpak tussen wonen, welzijn en zorg met als uitgangspunt: thuis, tenzij.
4. Sterke zorgcoördinatie en samenwerking tussen alle ketenpartners.
5. Binden, boeien en behouden van tevreden professionals.

Gezond ouder worden

Kernactiviteiten nader toegelicht

1. **Inzetten op samenredzaamheid, preventie, vitaliteit en anticiperen op het ouder worden.** We stimuleren de Friese inwoner bij het fit en vitaal blijven, door middel van o.a. preventie (in combinatie met de Friese preventieaanpak) en samenredzaamheid (in combinatie met het fundament versterken sociale basis). Positieve gezondheid en reablement hanteren we daarbij als leidend gedachtegoed. Daarnaast stimuleren we inwoners om zich voor te bereiden op het ouder worden, met realistische verwachtingen rondom zorg en ondersteuning. We bevorderen gezondheidsvaardigheden, ook op digitaal vlak.

2. **Bevorderen eigen regie van ouderen.** Keuzes in zorg en ondersteuning zijn transparant, eenvoudig en laagdrempelig toegankelijk. We ondersteunen ouderen in het maken van (acute) keuzes. We nemen zorgprofessionals mee in de nieuwe manier van omgaan met de hulpvraag: transparant communiceren en meenemen in de cultuuromslag van “zorgen voor” naar “zorgen met”. Reablement hanteren we als leidend principe, digitaal ondersteund waar mogelijk. Hiervoor werken we actief samen met het fundament digitalisering, voor het ontwikkelen van hybride zorgpaden en digitale innovaties voor inwoner en professional.

3. **Een integrale aanpak tussen wonen, welzijn en zorg met als uitgangspunt: thuis, tenzij.** Wonen, informele en formele zorg en het omkijken naar elkaar (Mienskip) zorgen voor synergie. De uitbreiding van de zorgvraag wordt zoveel mogelijk extramuraal opgevangen. Dit vraagt een wijkgerichte aanpak. Hierbij wordt actief de link gelegd met het Aanjaagteam Wonen, Welzijn en Zorg.

4. **Sterke zorgcoördinatie en samenwerking tussen alle ketenpartners.** De welzijn/zorgvraag is leidend en wordt holistisch benaderd door een netwerk aan zorg-/hulpverleners. We organiseren de juiste zorg op de juiste plaats door de juiste professional en sluiten dit beter op elkaar aan. Dat vraagt goede coördinatie en samenwerking tussen alle partijen binnen de keten ouderenzorg. Wij zorgen voor een efficiënte indeling van de zorginfrastructuur in Friesland.

5. **Binden, boeien en behouden van tevreden professionals.** Samen met het fundament arbeidsmarkt werken we aan het binden van professionals door goede werving en opleidingsmogelijkheden te organiseren, in samenwerking met regionale onderwijsinstellingen. Voor het boeien en behouden van medewerkers werken we o.a. aan nieuwe manieren om de kwaliteit te verbeteren, taakzuiverheid verder door te voeren, schaarste te verminderen en werkdruk te verlichten. Ook benutten we alle beschikbare capaciteit in de (informele) welzijns- en zorgsector zo efficiënt mogelijk, waarbij we ook kijken naar de mogelijkheden van (regionaal) werkgeverschap. Wij koesteren het zorgpersoneel en hebben iedereen hard nodig.

Mentale gezondheid & veerkracht

Ambitie:
In 2040 zijn de inwoners van Friesland meer dan gemiddeld tevreden met hun leven omdat zij in de Mienskip direct met elkaar in verbinding staan in de wijk of buurt, om zo mentaal gezond en veerkrachtig te zijn, te worden en te blijven.

Als er tijdelijk hulp, ondersteuning of behandeling nodig blijkt is dat drempelloos toegankelijk binnen die Mienskip, waarin er voor iedereen die dat nodig heeft de Juiste Zorg op de Juiste Plek, op het Juiste Moment door de Juiste Persoon of Organisatie geboden kan worden, waarbij geen schotten worden ervaren.

Mentale gezondheid & veerkracht

Opgaven:
Door de huidige wachtlijstproblematiek en een toenemend personeelstekort is het niet langer vanzelfsprekend dat mensen die in psychische nood verkeren tijdige en passende zorg krijgen. Om preventie en zorg rondom mentale gezondheid toekomstbestendig te maken, lopen de opgaven van het thema mentale gezondheid & veerkracht langs de bouwstenen uit het Trimbos rapport 'GGZ uit de knel'.

1. Promotie van mentale gezondheid en preventie gedurende de gehele levensloop
2. Laagdrempelige hulp bij (beginnende) problematiek, zonder label
3. Integraal kijken en samenwerken in de eerste lijn
4. Integraal kijken en samenwerken bij de poort van de GGZ
5. Van "geholpen worden" naar "jezelf (en anderen) leren helpen"
6. Geïntegreerde zorg en ondersteuning voor mensen met EPA

Scope: alle leeftijden en het gehele netwerk rondom mentale gezondheid (zorg en welzijn) zijn onderdeel van de scope van dit thema. De gehanteerde definitie voor mentale gezondheid omvat de wijze waarop een individu zich verhoudt tot zichzelf en tot anderen, de wijze waarop een individu handelt, zich gedraagt of opstelt in het dagelijks leven, en de wijze waarop naar mentale gezondheid wordt gekeken en hoe hieraan persoonlijk en in de maatschappij betekenis wordt gegeven. Daarbij spelen andere opgaven, zoals bijvoorbeeld bestaanszekerheid en stigmatisering, een belangrijke rol.

In de GGZ wordt op landelijk niveau gewerkt aan een definiëring en inventarisatie van Cruciale GGZ, dit zal in 2024 ook in het FRIZA uitgewerkt worden.

Doelstellingen aan de hand van de quadruple aim:

1. **Gezondheid:** inwoners van Friesland voelen zich (mentaal) gezonder.
2. **Kwaliteit:** er is minder fragmentering in het mentale zorg en welzijnsaanbod waarbij specialistische expertise in de keten efficiënt en geborgd blijft. Het aanbod sluit aan bij de hulp en/of zorg vraag en is voor iedereen beschikbaar. Ook is er aandacht voor het versterken van, en het borgen van succesvolle activiteiten in het sociaal domein.
3. **Betaalbaarheid**: overall zorgkosten voor mentale zorg en ondersteuning (ZVW + WLZ + WMO + Participatiewet + Jeugdwet) stijgen minder hard dan de stijging in 2023.
4. **Medewerkers:** medewerkers worden ingezet, vanuit hun specifieke achtergrond en expertise, op die plekken in de keten waar vragen liggen die daar bij aansluiten. Dat vergroot het werkplezier waardoor er meer stabiliteit is in de beschikbaarheid van personeel.

Inwoners participeren standaard in het proces. Bij de uitwerking en monitoring van effecten van acties worden steeds de effecten voor overige domeinen, zoals voor de jeugdzorg en de langdurige zorg, meegenomen en meegewogen. Naast de aansluiting van deze domeinen is het van belang dat er oog is voor mensen zonder hulpvraag (OGGZ). In de planvorming is aandacht voor het vinden van een passende financieringsvorm binnen de financiële kaders van de verschillende domeinen vanuit de bestaande wet- en regelgeving.

Mentale gezondheid & veerkracht

Ambitie per bouwsteen:
Voor de bouwstenen van het thema mentale gezondheid & veerkracht zijn de volgende ambities gesteld. Onderstaande ambities worden in Q1 2024 verder vertaald naar concrete doelstellingen.

1. **Promotie van mentale gezondheid gedurende de gehele levensloop**
   In Friesland is er een provinciaal uitgerolde integrale preventieaanpak gericht op mentale veerkracht gedurende de hele levensloop én in alle relevante leefomgevingen. Hierbij staan eigen regie, normaliseren en de-stigmatisering centraal. We zien preventie breed: van voorkomen dát, tot voorkomen ván erger met aandacht voor gelijke kansen voor iedereen in Friesland!

2. **Laagdrempelige hulp bij (beginnende) problematiek, zonder label**
   Elke inwoner van Friesland heeft in de omgeving een plek waar zonder verwijzing en zonder label gewerkt kan worden aan de mentale gezondheid en veerkracht. Hiervoor worden geen extra plekken gecreëerd, maar aangesloten bij de bestaande locaties, zoals bijvoorbeeld scholen, buurthuizen, bibliotheken, gezondheidscentra, sportclubs en online omgevingen.

3 / 4. **Integraal kijken en samenwerken in de eerste lijn en bij de poort van de GGZ**
   De inwoner van Friesland ervaart dat zijn/haar hulp- en zorgvraag snel op de juiste plek met de juiste zorg wordt opgepakt, waarbij deze met naaste(n) eigen regie behoudt. Hij/zij heeft daartoe de mogelijkheid om een verkennend gesprek te voeren conform de landelijke leidende principes. Professionals zijn ingebed in een goed werkend regionaal of lokaal netwerk en ervaren minder werkdruk door een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling en meer werkplezier, omdat zij hun eigen expertise gericht in kunnen zetten en snel en laagdrempelig de benodigde andere/aanvullende expertise kunnen inschakelen. Daartoe zijn er regionale samenwerkingsafspraken tussen sociaal domein, huisartsen en GGZ voor mensen met mentale klachten en met problemen op andere levensdomeinen. Daarin is vastgelegd hoe en wanneer de domeinen elkaar consulteren (ook rondom een individuele client) en van elkaars expertise gebruik kunnen maken.

5. **Van “geholpen worden” naar “jezelf (en anderen) leren helpen”**
   Er is in 2025 een provinciaal dekkend netwerk van laagdrempelige steunpunten, zoals zelfregie- en herstelinitiatieven (conform landelijke leidende principes), waar mensen op hun eigen voorwaarden gelijkwaardig mee kunnen doen, binnen het ecosysteem mentale gezondheid Friesland. Alle mensen met een psychische hulpvraag, met name mensen met een ernstige psychiatrische aandoening, weten de weg te vinden en/of worden actief verwezen naar laagdrempelige steunpunten en digitale lotgenootgroepen (in plaats van of naast verwezen te worden naar de ggz). Hier staat de hulpvraag/behoefte centraal, en worden zij ondersteund door professionals die zijn opgeleid en beschikken over dialogische vaardigheden.

6. **Geïntegreerde zorg en ondersteuning voor mensen met EPA**
   Vanuit een integrale herstel ondersteunende intake heeft elke Friese inwoner met een EPA per 1-1-2025 toegang tot geïntegreerde zorg en ondersteuning (laagdrempelig, toegankelijk en dichtbij (in de wijk)). Waarin alle hulp goed op elkaar is afgestemd en wordt geëvalueerd.

Mentale gezondheid & veerkracht

Lopende activiteiten

Er is een lange lijst aan lopende activiteiten die zijn onderverdeeld onder de verschillende bouwstenen. Enkele veelbelovende activiteiten zijn:

1. Programma gezonde school met aandacht voor welbevinden op school
2. STORM
3. Suïcidepreventie en nazorg
4. Brede aanpak dakloosheid
5. Integrale EPA-aanpak
6. Laagdrempelige hulp en steun bij beginnende problematiek, steunpunten, vitaliteitsfabriek, coalitie Kom erbij Eenzaamheid
7. Regionale plannen; Programma Leeuwarden Oost, pilot gezinshulp Smallingerland, regioplan Acute Psychiatrie
8. Welzijn op recept / positieve gezondheid (wordt ook door FPA opgepakt)
9. @ease
10. Kenniswerkplaats onbegrepen gedrag

Nieuw te initiëren activiteiten

1. Friese variant op Mentale Gezondheidscentra (ter voorkoming van instroom) met daarin aandacht voor consultatie, verkennende gesprekken en andere samenwerkingsvormen conform de landelijke leidende principes.
2. Pilot Gezinshulp
3. Vanuit de verschillende bouwstenen wordt instroom voorkomen en doorstroom en uitstroom verbeterd door focus op herstel, arbeidsbesparende innovaties en digitale ondersteuning.
4. Hybride/digitale zorg inzetten om ten minste 6% behandelcapaciteit vrij te spelen.

Toekomstbestendige Medisch Specialistische Zorg (MSZ)

Ambitie: Inwoners zijn verzekerd van de best passende medisch specialistische zorg, nu en in de toekomst. Gezamenlijk zorgen we voor de betaalbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van de medisch specialistische zorg en voor behoud van voldoende personeel. Dit realiseren we in verbinding met de gehele zorgketen, om zo de zorg te kunnen bieden waar deze het beste past.

Toekomstbestendige Medisch Specialistische Zorg

Opgaven:
De medisch specialistische zorg in de regio Friesland kent de volgende opgaven:
1. De zorgvraag in de ziekenhuizen is groot, wachtlijsten nemen toe en ziekenhuizen hebben onvoldoende capaciteit beschikbaar om de noodzakelijke zorg te leveren.
2. Aanscherping van volume- en kwaliteitsnormen maakt de beschikbaarheid van medisch specialistische zorg kwetsbaar binnen de huidige organisatie van MSZ in Friesland.
3. Maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen om de continuïteit van zorg te borgen, in het licht van arbeidsmarktproblematiek en financierbaarheid en daarmee de grenzen aan het operationeel houden van ziekenhuizen.

Scope: Dit thema richt zich met name op de betaalbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van medisch specialistische zorg in de regio Friesland en aanpalende regio's. Hieronder valt ook het verbeteren van de in-, door- en uitstroom en de schakels/transferpunten met het voorliggende veld (eerste en anderhalve lijn) en nazorg (thuiszorg, VVT). De fundamenten spelen een rol in de beoogde transformatie, met name in de oplossingsrichtingen.

Doelstellingen aan de hand van de quadruple aim:
1. **Gezondheid:** we voorkomen een (zwaardere) zorgvraag.
2. **Kwaliteit**: we borgen dat er gelijke en passende kwaliteit van medisch specialistische zorg wordt geleverd in de gehele regio.
3. **Betaalbaarheid:** we zorgen voor optimale benutting van capaciteit in de regio, waarbij we tegelijkertijd borgen dat medisch specialistische zorg beschikbaar blijft voor inwoners van Friesland. Zo werken we efficiënter en blijft de MSZ zorg betaalbaar.
4. **Medewerkers:** we zorgen voor voldoende tevreden zorgprofessionals door hen te binden, boeien en behouden in de regio.

Kernactiviteiten
Lopende activiteiten
1. Traject toekomstbestendige ziekenhuiszorg in Friesland en aanpalende regio's: behouden van de minimale volumes en borgen van toegankelijkheid MSZ-zorg in de regio Friesland, waarbij oog is voor concentratie en spreiding van MSZ. Het voorkeursscenario wordt de komende tijd verder uitgewerkt.
2. Aanscherping van (hybride) zorgpaden en digitalisering om zorg waar mogelijk digitaal te leveren. We zeten digitalisering in om transities in de zorg mogelijk te maken.
3. Inzet op het verplaatsen van zorg naar 1,5e, 1e, of 0e lijn.
4. Versterken van transferpunten en zorgcoördinatie.
5. Versterken van netwerkvorming, o.a. vanwege de toenemende volumenormen is netwerkvorming essentieel.
6. Inzet op het binden, boeien en behouden van tevreden zorgprofessionals, o.a. door bovenformatief en slimmer opleiden, bijvoorbeeld dankzij deelcertificaten. Ook stimuleren we de beweging naar regionale uitwisseling van professionals.

Fundamenten randvoorwaardelijk realisatie opgaven

Versterken sociale basis

Versterken eerste lijn

Arbeidsmarkt

Digitalisering

Inwonerparticipatie & bewustwording

Naast de vier prioritaire opgaven kent het regioplan overstijgende fundamenten die randvoorwaardelijk zijn. Zij lopen als het ware door de verschillende opgaven heen en bieden fundamentele oplossingen om de opgaven te realiseren. De bijdrage van deze fundamenten is waar mogelijk geïntegreerd bij de hiervoor gepresenteerde verdieping per opgave.

Naast de specifieke bijdrage aan de realisatie van de prioritaire opgaven, hebben deze fundamenten ook een eigen ambitie en plan van aanpak. Het is essentieel om hier separaat op te sturen, om ervoor te zorgen dat activiteiten voldoende focus krijgen en zo overkoepelende doelstellingen van het regioplan te helpen realiseren. De (kern)activiteiten van deze fundamenten krijgen een plek in de werkagenda.

De nadere uitwerking van elk fundament zal nog aandacht vragen in 2024. Hierover zijn procesafspraken opgenomen in de werkagenda.

Versterken sociale basis

Ambitie:
In heel Fryslân is er in elk dorp, wijk en kern een plek die fungeert als een knooppunt voor inwoners. Waar welzijn, zorg, sport en cultuur bij elkaar komen. Partijen werken samen zonder schotten. Inwoners hebben zelf de mogelijkheden om aan te geven waar hun behoefte ligt. Waar nodig kunnen ze zelf extra ondersteuning organiseren, of ze worden ondersteund in het leren en ontwikkelen van de vaardigheden hiervoor. Er is ondersteuning en stimulering tot informele hulp en een netwerk aan contacten om zo het welzijn van de inwoners te vergroten en het beroep op de formele zorg te verlagen.

Mensen van jong tot oud en de systeem- en informele wereld ontmoeten en kennen elkaar. En er zijn activiteiten op het gebied van sport, muziek en cultuur. Alle inwoners van jong tot oud krijgen gelijke kansen, school, werk en vrije tijd zijn hier belangrijke knooppunten hiervoor.

Door de sterke verbondenheid, korte lijnen en goed netwerk is er ook zicht op gezinnen, inwoners die niet kunnen of willen participeren. Er is oog voor maatwerk en waar nodig ook hulp en zorg achter de voordeur. Kernen geven zelf aan waar de behoefte ligt vanuit hun omgeving en populatie. Inwoners worden hierin gesteund door de benodigde partijen.

Versterken sociale basis

Opgaven
De zorg staat onder druk en dreigt vast te lopen als er niets wordt gedaan. Fryslân heeft te maken met een toenemende zorgvraag als gevolg van dubbele vergrijzing, een toenemend aantal chronische zieken en een hoger aandeel kwetsbare ouderen, terwijl de arbeidsmarkt krimpt.

De sociale kant van Fryslân staat onderdruk, in een DESTEP-analyse van Planbureau Fryslân (2023) komt naar voren dat er sprake is van vergaande demografische veranderingen, minder sociale cohesie, meer wicked problems, toename polarisatie, stijgende vraag naar vrijwilligers en afname van het aantal vrijwilligers. Dit terwijl deze sociale elementen van invloed zijn op onze gezondheid en dus zorggebruik.

We zetten daarom stevig in op het versterken van de sociale basis door in elk dorp wijk en kern in te spelen op de behoeften en passen de aanpak hierop aan. Het uitgangspunt is om de lokale krachten te versterken. Hierbij wordt er niet gefocust op specifieke leeftijdsgroepen, maar op een algemene vergroting van maatschappelijke participatie en inclusie. Daarnaast blijft er passende ondersteuning, aanbod en oog voor kwetsbare groepen nodig.

Inzetten op het versterken van de sociale basis is meer dan inzetten op voorzieningen en toegankelijkheid, maar vraagt ook om een verandering in houding en gedrag van eenieder en een duidelijke communicatie van de gedeelde visie.

Scope:
Dit thema raakt alle levensfasen en is relevant voor het bereiken van gezondheid en (wel)zijn met gelijke kansen voor iedereen. Dit thema raakt in ieder geval ook de domeinen welzijn, arbeid, participatie, inkomen en woon- en leefomgeving. Het inzetten op de sociale basis kan niet eenzijdig gebeuren, elke wijk, dorp en buurt heeft andere behoeften en dient een andere aanpak te hebben.

Doelstellingen aan de hand van de quadruple aim:
1. **Gezondheid:** De gemeenschapsfactoren die verankerd zijn in de sociale basis - Mienskip zijn van invloed op (wel)bevinden en gezondheid van de inwoners. Een belangrijke rol is weggelegd voor welzijn en het onderwijs waar de verschillende thema's uit het regiobeeld samenkomen.
2. **Kwaliteit:** Elk dorp, wijk of kern heeft een sterke sociale basis van waaruit gewerkt wordt en waarbij ingezet wordt op gelijke kansen voor iedereen. Door elkaar te leren kennen en ontmoeten is er een verregaande samenwerking tussen de systeem- en informele wereld, zonder schotten en hebben inwoners eigen regie.
3. **Betaalbaarheid:** Een stevige en essentiële inzet aan de transformatie van zorg naar gezondheid, die bijdraagt aan alle overige opgaven en vermindering van zorgvraag en kosten.
4. **Medewerkers:** Door aan te sluiten bij de behoefte van de inwoner en een netwerk waar iedereen elkaar kent en weet te vinden en samenwerkt, kunnen de medewerkers zich richten op nuttige en doelmatige ondersteuning.

Versterken sociale basis

Begin 2024 wordt een routekaart gemaakt om te komen tot een werkagenda voor de komende jaren.

Om in te kunnen zetten op het versterken van de sociale basis zijn veel partijen nodig. We denken nu in ieder geval aan; welzijn, sport, onderwijs, cultuur, werkgevers, zorginstellingen, nulde en eerste lijn, inwoners, private partners.

Kansrijke activiteiten

- Het aanbieden en faciliteren van ontmoetingsplekken.
- Het inzetten van schakels tussen inwoners en instanties en een sterke partner in welzijn.
- Het ondersteunen van sport, dorps-, wijk- en kunst/cultuur-verenigingen en -stichtingen.
- Het ondersteunen van inwoners, mantelzorgers en inwonerinitiatieven.
- Vergaande samenwerking tussen maatschappelijke organisaties, onderwijs, werk, gemeenten en inwoners.
- Versimpelen van procedures en financiën.
- Meer ruimte voor sport, kunst en ontspanning in een verrijkte schooldag.
- Het stimuleren van maatschappelijke activiteiten door bibliotheken.
- Gratis aanbod voor het ontwikkelen van gezondheids- en eigen regie vaardigheden.
- Digitalisering en platform.

Versterken eerste lijn

Ambitie:
Inwoners leven en voelen zich gezond en weerbaar. Bij een mogelijke zorg of ondersteuningsvraag, kunnen zij dichtbij hulp vragen en ontvangen vanuit de Mienskipsgedachte. Wanneer zij zorg of ondersteuning nodig hebben vanuit de eerste lijn, wordt gewerkt met goede (digitale) triage en in nauwe samenwerking met de nulde lijn.

Op wijkniveau wordt domeinoverstijgend en multidisciplinair samengewerkt om te komen tot de juiste zorg en ondersteuning op de juiste plek, op het juiste moment, door de inwoner zelf of een naaste als het kan, eventueel digitaal en fysiek in een groep of eventueel individueel waar nodig. Zo wordt direct toegewerkt naar de passende oplossing voor het vraagstuk, vanuit een integrale blik en met positieve gezondheid als leidend principe.

Eerstelijns zorgverleners (brede eerste lijn) zijn provinciaal en sub-regionaal goed georganiseerd, vertegenwoordigd en gemandateerd om afspraken te maken over het vormgeven van zorg- en ondersteuning.

Versterken eerste lijn

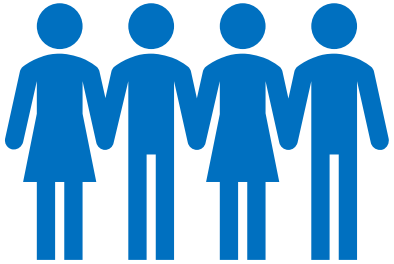
Opgaven:
Om de beoogde transformatie van zorg en ondersteuning te realiseren – en zorg waar het kan van tweede naar eerste en nulde lijn te verschuiven – is een cruciale rol weggelegd voor de eerste lijn. De beschikbaarheid en toegankelijkheid van eerstelijns zorg staat tegelijkertijd onder druk.
Zo laat het regiobeeld zien dat het huisartsentekort oploopt. Andere opgaven van de eerste lijn gaan over de beperkte organisatiegraad van de eerstelijnszorg (in het bijzonder de paramedische beroepsgroepen): samenwerking binnen de eerstelijnszorg moet verder worden opgezocht en geformaliseerd.

Scope: Het versterken van de eerste lijn – in nauwe verbinding met de nulde lijn - heeft raakvlakken met alle andere thema's en kan als 'fundamentele oplossingsrichting' voor de opgaven in de andere thema's.

Doelstellingen aan de hand van de quadruple aim:
1. **Gezondheid:** de algemene gezondheid van de Friese inwoners neemt toe en de stijgende instroom in de eerste lijn vlakt af dankzij preventie en goede coördinatie in de gehele zorg- en welzijnsketen.
2. **Kwaliteit:** de kwaliteit van geleverde zorg in de eerste lijn neemt toe dankzij de versterkte organisatiegraad.
3. **Betaalbaarheid:** dankzij goede (digitale) triage richting een passende oplossing voor het vraagstuk, wordt onnodige zorg en ondersteuning vermeden en stijgen de zorgkosten in de eerste lijn minder hard dan verwacht.
4. **Medewerkers:** het huisartsentekort neemt af en eerste lijn professionals in Friesland kennen een hoge medewerkerstevredenheid.

Kernactiviteiten
1. Versterken organisatiegraad eerstelijnszorg. Hiervoor wordt de landelijke visie op de (organisatie) van de eerstelijnszorg benut. We zetten daarmee in op het ontwikkelen van wijkgerichte samenwerkingsverbanden.
2. Domeinoverstijgende en wijkgerichte samenwerking tussen de eerstelijns zorgaanbieders, GGD, sociaal domein en welzijn.
3. Instroom eerstelijn verminderen door preventie en taken anders te beleggen.
4. Eerstelijns zorgverleners (brede eerste lijn) zijn provinciaal en sub-regionaal goed georganiseerd, vertegenwoordigd en gemandateerd om afspraken te maken over het vormgeven van zorg- en ondersteuning.
5. Inzetten op goede (digitale) triage binnen de eerste lijn.
6. Activiteiten gericht op het binden, boeien en behouden van professionals, met extra aandacht voor huisartsen.

Arbeidsmarkt

Ambitie:
Formele en informele partijen binnen zorg en welzijn werken samen aan de transitie van de arbeidsmarkt binnen deze sector. Daarbij ligt de focus op innovatie, veranderkracht, (zorg)professionals opleiden voor de toekomst, amplitief werken/leiderschap en een leven lang leren en ontwikkelingen. Mede hierdoor scoren professionals in zorg en welzijn (praktijk en onderwijs) bovengemiddeld hoog op arbeidstevredenheid (indicator voor verzuim, vertrek). Zo binden, boeien en behouden we professionals!

Arbeidsmarkt

Opgaven:
Net als in de rest van Nederland heeft Friesland te maken met een voelbare schaarste aan personeel (personeelstekort 2023: +/- 2.000 werknemers) in zorg en welzijn. Onder invloed van ontgroening en de dubbele vergrijzing blijft het zorggebruik groeien en daarmee ook de vraag naar zorg -en welzijnsprofessionals. Het verwachte effect hiervan is een oplopend personeelstekort (personeelstekort 2032: 6.000 werknemers).

Een onthoudbare situatie dreigt op de Friese arbeidsmarkt. Dit leidt tot de volgende opgaven:

1. Het laten instromen maar ook behouden van iedereen die in Friese zorg- en welzijnssector wil en kan werken.
2. De huidige opleidingsstructuur is niet houdbaar en passend voor de toekomst. Ook moeten we meer samenwerken en samen ontwikkelen, door onderwijs- en kennisinstellingen en ook zorg- en welzijnsorganisaties.
3. Een betere verbinding tussen formele en informele zorg.
4. Een betere en grootschaligere inzet van bewezen arbeidsbesparende innovaties (zowel technologisch als sociaal)

Scope: Dit thema raakt aan alle andere opgaven en fundamenten: allen bevatten zij een arbeidsmarktcomponent. In de verschillende opgaven worden veelal ook kernactiviteiten opgenomen gericht op arbeidsmarkt oplossingen binnen de gekozen scope. Dit fundament gaat daarom in op de overkoepelende opgave, los van gekozen domeinen of sectoren. Het schetst de kernactiviteiten die regiobreed en domeinoverstijgend moeten worden ingezet.

Doelstellingen aan de hand van de quadruple aim:

1. **Medewerkers:** we binden, boeien en behouden tevreden professionals in de regio. Dat doen we door het goed opleiden en bijscholen van onze professionals van de toekomst. Ook organiseren we het werk anders, waarbij we inzetten op arbeidsbesparende innovaties en aantrekkelijk (regionaal) werkgeverschap in de regio. We creëren waardevol werk/ een passende werkplek voor alle Friese inwoners die in zorg en welzijn willen en kunnen werken (voorwaardelijk hierbij: o.a. betekenisvol werk, eerlijke arbeidsrelatie, professionele zeggenschap, volop ondersteuning door digitale middelen etc.).

Kernactiviteiten

1. Activiteiten gericht op het verkleinen van de uitstroom.
2. Activiteiten gericht op het behouden van (startende) professionals.
3. Opleiden voor de toekomst.
4. Activiteiten gericht op arbeidsbesparende innovaties.
5. Activiteiten gericht op het door blijven leren en ontwikkelen gedurende de loopbaan.
6. Activiteiten gericht op het stimuleren van samenwerking tussen verschillende partijen (zorg- en welzijnsorganisaties, onderwijsinstellingen, informele en formele zorg en de inwoner van Friesland zelf).
7. Het stimuleren van veerkracht en veranderkracht van organisaties en professionals.

Digitalisering

Ambitie:
Met digitalisering kan zorg worden voorkomen (preventie), worden verplaatst (naar elders in de keten of thuis) of worden vervangen (‘standaard zorg’ door professionals kan met digitale middelen worden overgenomen).

Onze ambitie is om de afhankelijkheid van professionals zo ver te verminderen (met wellicht meer dan de helft), dat de professionals zich kunnen toeleggen op de patiënt die dat écht nodig heeft. De zorgkwaliteit gaat omhoog, de werkdruk gaat omlaag en de voldoening neemt toe. Daarmee wordt Friesland de koploper op het gebied van digitalisering!

Digitalisering

Opgaven:
Door dubbele vergrijzing stijgt de vraag naar zorg terwijl het aantal beschikbare professionals om zorg te leveren afneemt. In Friesland is deze trend nog sterker dan in de rest van Nederland. Friesland moet dus voorop lopen met digitalisering. Doel is de zorg zodanig in te richten dat het aanbod op peil kan blijven: 'zelf als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan'. De opgaven aldus, zoals ook geformuleerd in het IZA: (1) het realiseren van elektronische gegevensuitwisseling, (2) realiseren en toegankelijk maken van eigen zorggegevens voor inwoners, (3) beschikbaar stellen en verbeteren van hybride zorg, en (4) eenduidig en gestandaardiseerd registreren van data in het zorgproces.

Hoewel digitalisering in meerdere uitdagingen een belangrijke rol speelt, is het goed om deze uit te werken om 'fragmentatie' te voorkomen. Digitalisering is hierbij een hulpmiddel en geen doel en het moet bijdragen aan samenredzaamheid en betere samenwerking. Het dient daarmee de doelen van passende en toegankelijkheid van zorg. Gezondheidswinst begint veelal bij het kunnen nemen van de eigen regie door inzicht in eigen gegevens.

Scope: De volgende onderverdeling binnen het thema zijn gedefinieerd: (1) Netwerk / infrastructuur ('Hardware'), (2) Professional – professional (gegevensuitwisseling), (3) Professional – patiënt (gegevensuitwisseling) en (4) Patiënt / inwoner - (digivaardigheden en preventie middels digitale innovaties). Het thema ondersteunt daarnaast alle andere thema's.

Doelstellingen aan de hand van de quadruple aim:
1. **Gezondheid:** Patiënten ervaren (naar cohort/levensfase) evenveel of meer gezondheid dan nu en worden bij hun gezondheid zoveel mogelijk met digitale innovaties ondersteund.
2. **Kwaliteit:** Kwaliteit van leven gemeten langs ervaringsindicatoren en outcome indicatoren voor gebruik van digitale innovaties blijven gelijk of stijgen.
3. **Betaalbaarheid:** Kostprijs (jaarlijks geïndexeerd) per behandeltraject aanmerkelijk lager dan in 2023 dankzij inzet digitale innovaties.
4. **Medewerkers:** Netto productiviteit (aantal behandelde personen per professional) in blended care is aanzienlijk hoger.

Kernactiviteiten
Op dit moment lopen er al veel projecten op het thema digitalisering, zoals Zorgviewer trajecten of PGO-trajecten. De activiteiten, zowel lopende als nieuw te initiëren zijn duidelijk in kaart gebracht. Om de opgaven en doelstellingen voor het thema te behalen, blijft de focus op de vier kernactiviteiten:
1. Realiseren van elektronische gegevensuitwisseling binnen zorg en sociaal domein.
2. Realiseren van toegankelijk maken van de eigen zorggegevens voor inwoners (PGO).
3. Activiteiten gericht op het beschikbaar stellen en verbeteren van hybride zorg.
4. Eenduidig en gestandaardiseerd registreren van data in het zorgproces, welke ook beschikbaar worden gesteld voor diverse secundaire doelen.

Inwonerparticipatie en bewustwording

Ambitie:
Inwoners participeren op provinciaal, regionaal, gemeentelijk en lokaal niveau ten behoeve van de zorgtransformatie naar passende en toegankelijke zorg. Participatie wordt gerealiseerd op de niveaus: 1) (mee)beslissen, 2) coproduceren, en 3) adviseren. Onze inwoners voelen zich daarmee betrokken en medeverantwoordelijk en hebben niet het gevoel dat het ‘hen overkomt’, maar dat ze mee aan de basis staan van een noodzakelijke verandering waarvan zij ook begrijpen waarom die nodig is. Tegelijkertijd zetten we ook actief in op het informeren en meenemen van inwoners in de benodigde transformatie, waarbij we de beweging van ‘recht op zorg’ naar ‘passende zorg’ actief uitdragen.

Inwonerparticipatie en bewustwording

Opgaven:
Op dit moment is er geen structurele inbedding van inwonersparticipatie ten behoeve van de zorgtransformatie naar passende en toegankelijke zorg. Inwoners worden nu nog te laat betrokken bij de planvorming en hebben vrijwel geen inspraak, terwijl de planvorming voor hen wordt gemaakt. Inwoners kunnen nu niet meedenken of samen vormgeven aan de benodigde transformatie.

Scope: het fundament inwonerparticipatie en bewustwording kent veel overlap met andere thema's. Voor de uitwerking van het IZA focust dit thema zich daarom specifiek op het realiseren van structurele inwonerparticipatie en de bewustwording bij inwoners van de beweging van recht op zorg naar Mienskip. Daarnaast kan dit fundament ondersteunen aan activiteiten van andere thema's, zoals versterken sociale basis & gezond leven.

Doelstellingen aan de hand van de quadruple aim:
1. **Gezondheid:** De achterliggende gedachte van Mienskip en de zorgtransformatie is breed geland bij inwoners, met als resultaat dat de algemene gezondheid van inwoners is gestegen.
2. **Kwaliteit:** Inwonerparticipatie is overal ingebed, we willen niet meer anders en kunnen ons niet meer voorstellen dat dat ooit anders was.
3. **Betaalbaarheid:** -
4. **Medewerkers:** de provincie Friesland is het landelijk voorbeeld voor samenwerking tussen gebruiker/naaste en professional in zorg en welzijn, mede via opbrengsten van het Skillslab Inwonerparticipatie.

Kernactiviteiten:
Op dit moment staat inwonerparticipatie nog in de kinderschoenen in de regio Friesland. De vertegenwoordiging van inwoner- of patiëntorganisaties is wel geborgd in de regionale bestuurstafel Seker & Sûn en er lopen diverse projecten waarbij het inwonerperspectief actief betrokken wordt, zoals de Friese Preventieaanpak en Krachtig Verbindende Regiovisie.

Kernactiviteiten richten zich op:
1. Inrichten van structurele vorm van inwonerparticipatie
   - Realiseren van Skillslab Inwonerparticipatie
   - Realiseren van participatie op het niveau van meebeslissen (meesturend en besluiten nemend)
   - Realiseren van participatie op het niveau van coproduceren (gelijkwaardige samenwerking bij de uitvoering)
   - Realiseren van participatie op het niveau van adviseren (inbreng van problemen, wensen en oplossingen)
2. Heldere communicatie en verwachtingsmanagement richting inwoners over de beweging van recht op zorg naar Mienskip als basis, waarin eerst zelf of in het eigen netwerk gekeken wordt naar oplossingen. Zo blijft zorg beschikbaar voor diegenen die deze echt nodig hebben.
   - Campagnes om inwoners mee te nemen in de benodigde transformatie, zo laagdrempelig en dichtbij mogelijk
   - Organisatie van periodieke regiobijeenkomsten en/of symposia
   - Activiteiten gericht op het meenemen van professionals in de beweging van denken in 'zorg of ondersteuningsvragen' naar brede, integrale blik en eigen kracht van inwoner en diens netwerk

Inwonerparticipatie en bewustwording

Aandachtspunt bij de planvorming ten behoeve van de zorgtransformatie is het inbedden van inwonersparticipatie. Onder tijdsdruk komt het goed meenemen van inwoners en hen actief betrekken bij de planvorming onder druk te staan. Er zijn veel inwoners die graag constructief meedenken. Om inwoners goed te betrekken bij de planvorming zijn een aantal onderdelen van belang:

- Het tijdig informeren en meenemen van de inwoners van de beweging die gaande is.
- Bestuurders, professionals en inwoners moeten zich over en weer kunnen openstellen en inleven in de positie en verantwoordelijkheden die verbonden zijn aan de verschillende perspectieven.
- Goede uitwisseling van deze perspectieven en de verschillende abstractieniveaus die de transformatie opgave kent.

Bovenstaande uitwerking is tot stand gekomen op basis van een voorstel dat onder regie van Zorgbelang is ontwikkeld. Daarnaast heeft een gesprek plaatsgevonden met inwoners. In dit gesprek is door inwoners aandacht gevraagd voor de volgende punten:

1. Bij de beweging van zorg naar gezondheid hoort ook aandacht voor bewustwording onder inwoners. Daarbij is het belangrijk om inwoners van begin af aan en stap voor stap mee te nemen in wat alle veranderingen zullen betekenen in de praktijk.
2. Het zorg- en welzijnslandschap zou gezonde (leefstijl)keuzes continu moeten stimuleren en niet pas ingrijpen op het moment dat er iets mis is. Ook inwoners mogen leren elkaar hierin te stimuleren. Het vraagt ook iets van het aanbod: verleidingen in de omgeving die gezond gedrag bemoeilijken.
3. De sterke sociale basis is belangrijk om inwoners zingeving te bieden door ontmoeting en deelname in hun eigen omgeving. Stimuleren van onderling contact en gezamenlijke voorzieningen helpen daarbij, net als kansen voor vrijwilligerswerk.
4. Meer aandacht is nodig voor onderwerpen zoals de noodzaak van behandelingen en een menswaardig levenseinde, waarbij samen beslissen tussen cliënt/patiënt en professional nog belangrijker is. Wil de cliënt/patiënt nog wel alle mogelijke (medisch specialistische) interventies ondergaan? Om het samen beslissen goed te kunnen doen, moet de inwoner ook handvatten hebben om het gesprek met de professional goed aan te kunnen gaan.

B.
Regio-afspraken

1. **Doel: motivatie voor bestuurlijke samenwerking**
2. **Strategie: samen werken aan prioritaire opgaven en fundamenten**
3. **Organisatie: structuur, rollen en taken**
4. **Interactie**
5. **Kwartiermakersfase**

Doel

De partners in Friesland willen voor de uitvoering van dit regioplan op het schaalniveau van Friesland blijven samenwerken. Daarbij hoort ook een sterke verbindingstafel, waar bestuurlijk domeinoverstijgend het gesprek kan worden gevoerd en richting kan worden gegeven. Daarvoor hebben zij de volgende redenen:

1. Partijen hebben elkaar nodig om de inwoners van Friesland gezond en de zorg kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar te houden. Knelpunten in de ene sector kunnen vragen om oplossingen in de andere sector. Partijen willen daarom denken en werken vanuit gezamenlijke, domeinoverstijgende ambities.
2. Partijen willen het domeinoverstijgende gesprek voeren om effectiever te kunnen transformeren in plaats van sectoraal te optimaliseren.
3. Partijen willen ook vanuit en met behulp van het inwonersperspectief de transformatie van de zorg vormgeven en volgen. Partijen spannen zich gezamenlijk in om verwachtingen van inwoners en het beschikbare zorg- en ondersteuningsaanbod op elkaar aan te sluiten.
4. Partijen willen gezamenlijk richting bepalen in de transformatie van zorg, ondersteuning en welzijn. Zo willen zij een effectieve en daadkrachtige uitvoering van de transformatie ondersteunen.
5. Partijen komen sneller en effectiever tot oplossingen als ze elkaar op provinciaal niveau als partners kennen en kunnen vinden. Hierdoor kunnen partijen beter elkaars perspectieven begrijpen en kan vanuit gezamenlijke actie de samenwerking groeien.
6. Partijen willen kennisdeling binnen Friesland tussen de uitvoerende netwerken. Samen leren, overstijgende projecten oppakken, goede voorbeelden opschalen en knelpunten adresseren.

Strategie

De partners in Friesland hanteren voor de inrichting van de governance de volgende leidende principes:

1. De governance bouwt voort op bestaande structuren en activiteiten. De bestuurlijke tafel laat ruimte voor ontwikkelingen aan andere tafels, maar geeft wel richting en maakt keuzes om met meer gezamenlijke focus te werken. De bestuurlijke tafel zoekt daarbij ook kansen voor vermindering van bestuurlijke drukte.
2. De bestuurlijke tafel vervangt geen bestaande formele besluitvormingsprocessen, maar is een plek waar domeinoverstijgend afstemming wordt gezocht en commitment wordt aangegaan. Het gaat om commitment aan de overkoepelende opgave, aan het regioplan en het daaraan verbonden proces. Vanuit dit commitment stellen deelnemers zich op als ambassadeur, regisseur, facilitator en bewaker van provinciale samenhang. Dit is niet vrijblijvend en kan ook om moeilijke keuzes gaan. Deze keuzes worden gemaakt op basis van het besluitvormingsprincipe van consent, waarbij het uitgangspunt is dat transformatie boven optimalisatie gaat.
3. Voor de uitvoering van het regioplan wordt gebruik gemaakt van bestaande netwerken en organisaties. Zij worden gevraagd om uitvoering te geven aan de opgaven. Een programmateam helpt de bestuurlijke tafel om zicht te houden op de voortgang, de effecten en om waar nodig actie te ondernemen.
4. De bestuurlijke tafel is daadkrachtig. Partijen zetten in op transformatie en niet ‘meer van hetzelfde’. Partijen kijken wat we nieuw moeten opbouwen, afbouwen en ombouwen. Partijen willen aan de bestuurlijke tafel als veranderteam acteren.
5. Een belangrijk onderdeel van de governance bij deze transformatie raakt aan (bestuurlijk) gedrag. Partijen hebben in dit regioplan afspraken gemaakt en willen daar gedurende de looptijd van het regioplan verder gevolg aan geven. Bewust gezamenlijk blijven leren op inhoud en samenwerking maakt hier onderdeel van uit. De samenwerking rond het regioplan is nadrukkelijk een groeiproces.
6. De governance verankert structureel de inbreng van inwoners/ cliënten.
7. Partijen werken samen rond opgaven, maar zoeken daarbij voortdurend de (domeinoverstijgende) samenhang.

Bestuurlijk samenwerken

Bestuurlijke tafel: Integrale lijn- en domeinoverstijgende samenwerking

Sterke verbindingstafel. Verantwoordelijk voor de domeinoverstijgende en regionale transformatie. Zet zich in voor realisatie regioplan. Neemt niet over, maar bewaakt impact op hoofdlijnen en stuurt waar nodig bij. Prioriteert, geeft focus, bevordert kennisdeling, zoekt naar oplossingen voor knelpunten en naar opschalingsmogelijkheden.

Sturen op de regio opgaven

Ambitie: Mienskip versterken

Gezond ouder worden

Kansrijk opgroeien & gezond leven

Toekomstbestendige medische specialistische zorg

Mentale gezondheid en veerkracht

Fundamenten

Uitvoering in bestaande en toekomstige netwerken

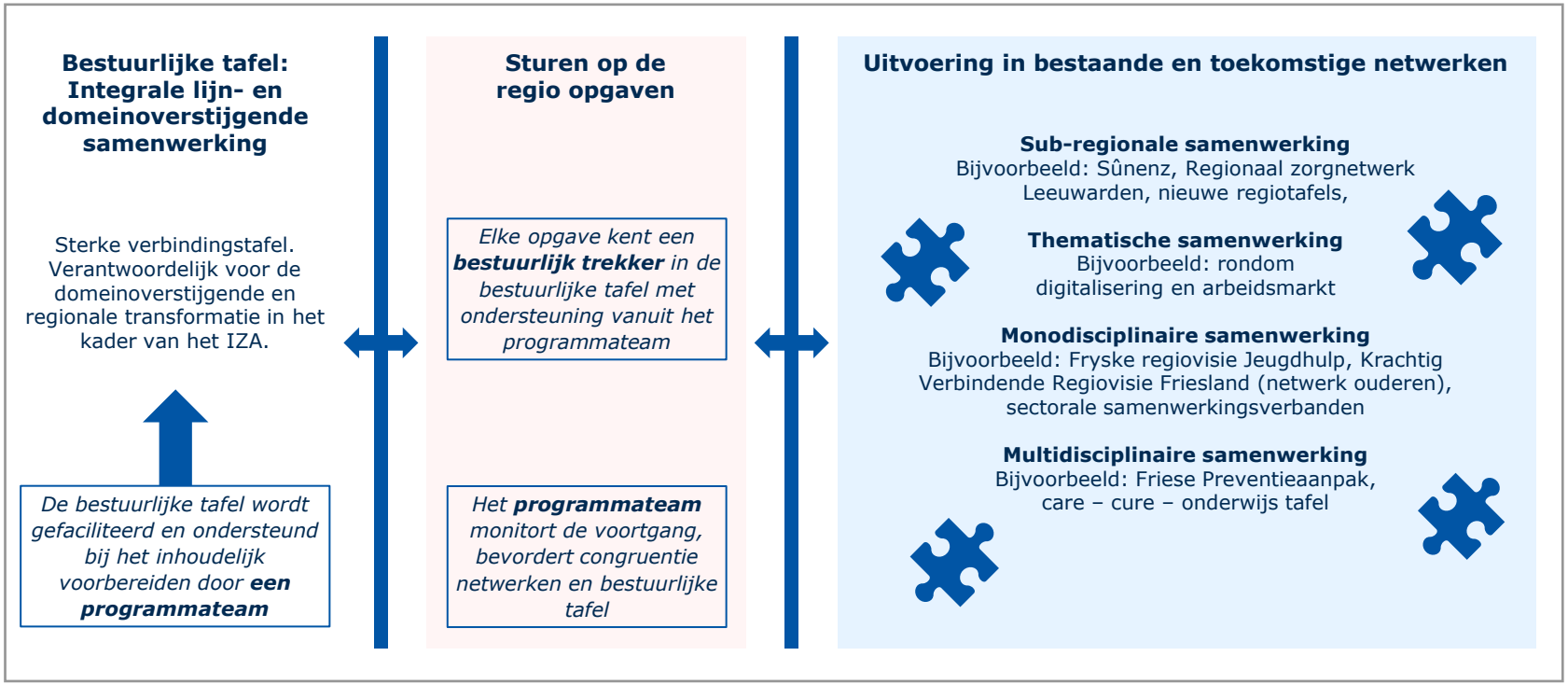
Sub-regionale samenwerking
Bijvoorbeeld: Sûnenz, Regionaal zorgnetwerk Leeuwarden, nieuwe regiotafels,

Thematische samenwerking
Bijvoorbeeld: rondom digitalisering en arbeidsmarkt

Monodisciplinaire samenwerking
Bijvoorbeeld: Fryske regiovisie Jeugdhulp, Krachtig Verbindende Regiovisie Friesland (netwerk ouderen), sectorale samenwerkingsverbanden

Multidisciplinaire samenwerking
Bijvoorbeeld: Friese Preventieaanpak, care – cure – onderwijs tafel

Bestuurlijk samenwerken

Bestaande samenwerkingsstructuren pakken opgaven op

Indicatief, uit te werken in 2024

A. Bestuurlijke tafel

Bestuurlijk verantwoordelijke(n) per opgave

B. Werkagenda Regioplan	**C.** Provinciale netwerken	**D.** Sub-regio…	Sub-regio…	Sub-regio…	Sub-regio…
Opgave: kansrijk opgroeien en gezond leven	…				
Opgave: mentale gezondheid en veerkracht	…				
Opgave: gezond ouder worden	…				
Opgave: toekomstbestendige medisch specialistische zorg	…				
Fundament: sterke sociale basis	…				
Fundament: versterken eerstelijn	…				
Fundament: arbeidsmarkt	…				
Fundament: digitalisering	…				
Fundament: inwonerparticipatie en bewustwording	…				

Toelichting bij schets

A. De bestuurlijke tafel is de sterke verbindingstafel, verantwoordelijk voor de domeinoverstijgende en provinciale transformatie in het kader van het IZA. Bepaalt oplossingsrichtingen voor overstijgende knelpunten en prioritering van de Friese werkagenda en heeft daarbij oog voor opschaalbaarheid van succesfactoren. Bewaakt impact op hoofdlijnen en stuurt waar nodig bij.

B. De werkagenda regioplan bevat de opgaven en fundamenten. Per opgave wordt een bestuurlijk trekker uit de bestuurlijke tafel aangewezen.

C. Om uitvoering te geven aan het regioplan wordt bezien welke samenwerkingsstructuren daarvoor nodig zijn. Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande provinciale netwerken en kijken we welke aanscherpingen daarin wenselijk zijn. Het programmateam monitort de voortgang op het regioplan en legt dit (en kansen en knelpunten) voor aan de bestuurlijke tafel.

D. Er wordt op dezelfde wijze gebruik gemaakt van de sub-regionale netwerken waarin domeinoverstijgend wordt samengewerkt. Vanuit deze structuren kan uitvoering worden gegeven aan de werkagenda. *Friesland kent op dit moment geen volledige indeling in (sub)regio's.*

Bestuurlijke tafel: rol en invulling

Sterke verbindingstafel

Verantwoordelijk voor	Taken	Invulling	Vergaderfrequentie
• Domeinoverstijgende en regionale transformatie richting ambitie regioplan: domeinoverstijgend leren, denken en handelen • Richting geven, agenderen, prioriteren en aanbrengen focus in opgaven en activiteiten • Bewaken voortgang regioplan en impact van inspanningen op hoofdlijnen; waar nodig bijsturen • Bevorderen kennisdeling, opschaling en gelijkgerichtheid van netwerken • Verbinden van organisaties en inwoners in de regio aan de gezamenlijke ambitie en aanpak • Voorbereiden van (draagvlak voor) besluitvorming door aangesloten partijen met impact op de ambitie • Oplossen overstijgende knelpunten • Bevorderen kwaliteit van onderlinge samenwerking (veranderkundige aanpak) • Vervullen ambassadeursrol voor Regioplan Friesland en transformatiebeweging	• Vast- en bijstellen van regioplan en prioriteiten • Delegeren opdrachtgeverschap programmateam regioplan • Aanstellen van bestuurlijk trekker per opgave en fundament • In staat stellen programmateam en uitvoerende netwerken tot resultaat te komen (mensen, tijd & middelen) • Aanspreken uitvoerende netwerken op hun prioritering en benodigde bijdragen • Stakeholdermanagement eigen achterban: ophalen van relevante input en terugkoppelen van opbrengst en voortgang regio-aanpak • Inbrengen kennis, actuele inzichten, ervaring en innovaties vanuit eigen perspectief • Bespreken van en adviseren over transformatie-aanvragen • Agenderen veranderkundige aanpak	Maximaal 2 bestuurlijk vertegenwoordigers per expertisegebied, in afstemming en (waar mogelijk) met mandaat van achterban: • Acute zorg • Arbeidsmarkt en opleiden • Eerstelijn • Gehandicaptenzorg • Geestelijke gezondheid • (Gemandateerde) gemeenten • Inwoners • Jeugdzorg • Ouderenzorg • Preventie • Provinciale overheid • Welzijn en samenleving • Zorgverzekeraar Ondersteund door programmateam *Basis voor dit overzicht is besluitvorming in Seker & Sûn juli 2023 en de huidige samenstelling.* *Streefgetal om bestuurlijke tafel in omvang zo beperkt mogelijk te houden.*	4 x per jaar fysieke bijeenkomst. Eerste half jaar 2024 hogere frequentie voor doorontwikkeling regioplan, governance en samenwerking.

Voorzitter bestuurlijke tafel: rol en invulling

Bestuurlijk voorzitter en verbinder

Verantwoordelijk voor	Taken	Profiel	Inzet
• Voorbereiden, begeleiden en oppakken vervolg van bijeenkomsten bestuurlijke tafel • Bewaken proces realisatie regioplan • Ontwikkelen van de bestuurlijke tafel tot een sterke samenwerking: zorgen voor energie en een veilig klimaat waarin ieders perspectief en bijdrage op tafel komt • Expliciteren onderstroom: benoemen positieve én belemmerende factoren • Vieren van succes en aanspreken op vertraging of onvoldoende resultaat	• Bewaken uitvoering regioplan: signaleren van kansen en knelpunten • Voorzitten van de bijeenkomsten van de bestuurlijke tafel • Voorbereiden van de bestuurlijke bijeenkomsten i.s.m. programmateam • Vaststellen van de agenda, actie- en besluitenlijst en conceptverslag bestuurlijke tafel • Bewaken kwaliteit stukken en besluitvorming • Periodiek bijwonen bijeenkomsten rond uitvoering regioplan • Aanspreken van deelnemers op de eigen persoonlijke bijdrage, afgesproken taken en rollen. • Aanspreken van sectoren (deelnemers bestuurlijke tafel) op de benodigde bijdrage van het perspectief	Inhoudelijk • Brede achtergrond, ervaren met transformatieopgaven op snijvlak van sociaal domein en zorg • Ervaren procesbegeleider bestuurlijke samenwerkingstrajecten* • Bekend met de regionale dynamiek in Friesland • Al dan niet vanuit een van de regionale partners Competenties • Ervaren voorzitter van bestuurlijke overleggen • Kan sector-/organisatiebelangen ontstijgen; onafhankelijke rolinvulling • Scheidt hoofd- en bijzaken, en kan flexibel en binnen tijd agenda vasthouden • Heeft lef en is in staat onbespreekbare bespreekbaar te maken zonder verbinding te verliezen • Kan deelnemers spiegel voorhouden • Schakelt gemakkelijk tussen betrokken culturen en talen deelnemende partijen • Relativeringsvermogen, rust en humor ** Mogelijkheid: externe begeleider of coach aantrekken naast voorzitter gericht op ontwikkeling bestuurlijke tafel naar veranderteam*	Gemiddeld 1 dag per maand

Bestuurlijk trekker: rol en invulling

Bestuurlijk aanspreekpunt voor opgave/fundament

Verantwoordelijk voor	Taken	Profiel	Inzet
• Vertegenwoordigen opgave/fundament aan de tafel van de bestuurlijke tafel • Ambassadeur voor opgave/fundament in relevante uitvoerende netwerken • Informeren bestuurlijke tafel over voortgang regioplan • Agenderen en adresseren opschalingsmogelijkheden en knelpunten • Bevorderen optimale wisselwerking bestuurlijke tafel en programmabureau voor opgave/fundament	• Samen met programmateam operationaliseren regioplan via uitvoerende netwerken • Voorleggen voorgestelde aanpak regioplan, kansen en/of knelpunten aan bestuurlijke tafel • Meenemen feedback uit tafel richting programmateam en uitvoerende netwerken • Presenteren voortgang op/ ophalen input op regionale bijeenkomsten • Aanspreken (bestuurlijke) partners op bijdrage aan opgave/fundament • Onderlinge afstemming bestuurlijke trekkers	Inhoudelijk • Bestuurder van één van de betrokken organisaties, lid van de bestuurlijke tafel • Herkenbaar boegbeeld op het thema (regio koppelt naam aan thema) • De bestuurlijk trekker is er voor de gehele opgave, in alle domeinen. Competenties en persoonlijkheid • Verbinder, inhoudelijk gedreven, inspirator, brede domeinoverstijgende blik • Persoonlijke betrokkenheid/ zichtbare energie op het thema, toont eigenaarschap	Gemiddeld 2-4 uur per week Inzet is maatwerk en kan per opgave/fundament verschillen

Programmateam

Coördinatie uitvoering en monitoring regioplan inclusief werkagenda

Verantwoordelijk voor	Taken	Invulling	Inzet
• Informeren over voortgang regioplan en werkagenda • Verbinden van regioplan en werkagenda met uitvoerende netwerken, bevorderen uitvoering regioplan en werkagenda • Signaleren van trends en ontwikkelingen in de regio • Signaleren kansen en knelpunten bij uitvoering regioplan en werkagenda • Ondersteunen bestuurlijk trekkers bij taken • Communiceren of communicatie voorbereiden over (inspanningen en resultaten) rond regioplan • Voorbereiden besluitvorming bestuurlijke tafel • Verslaglegging bijeenkomsten bestuurlijke tafel i.s.m. voorzitter • Faciliteren proces bestuurlijke tafel • Zorgdragen voor overzicht en samenhang tussen netwerken en inspanningen. • Partijen bij elkaar brengen en mobiliseren en het eigenaarschap bij partijen bevorderen en faciliteren	Het programmateam functioneert onder formele verantwoordelijkheid van de bestuurlijke tafel; functioneel delegeert de bestuurlijke tafel deze verantwoordelijkheid aan nog te bepalen partijen/personen binnen de bestuurlijke tafel. • Operationaliseren regioplan en werkagenda via uitvoerende netwerken • Rapporteren over voortgang regioplan en werkagenda aan bestuurlijke tafel • Monitoren voortgang regioplan, i.s.m. uitvoerende netwerken en werkgroep monitoring (n.t.b.) • Opstellen vergaderstukken voor de bestuurlijke tafel • Voorbereiden regionale bijeenkomsten voor kennisdeling en verbinding • Verwerken besluiten bestuurlijke tafel, bijvoorbeeld bijstelling regioplan en werkagenda. • Voorbereiden en uitvoeren communicatie met bestuurlijke tafel en het brede veld • Samenwerken met sub-regio's; ophalen knelpunten en delen kansen	Het programmateam* bestaat uit: • Programmamanager • Coördinatoren voor de opgaven/fundamenten vanuit bestaande netwerken • Vertegenwoordigers vanuit financiers: gemeenten en zorgverzekeraars * *Afhankelijk van uiteindelijke werkagenda en inventarisatie noodzaak van aanvulling op inzet in bestaande (sub)regionale netwerken.*	Nader uit te werken in Q1 2024

Interactie

We willen in Friesland écht transformeren. Dit heeft niet alleen invloed op structuren, afspraken en processen maar dit raakt ook relaties, cultuur en dynamiek. De domeinoverstijgende bestuurlijke tafel is de plek om dit bespreekbaar te maken. Daarnaast kunnen de leden van de tafel deze inzichten ook delen met andere tafels en partners in het veld. Hiermee bewerkstelligen we een beweging van transformatie. De partners in Friesland hebben eerste afspraken over de gewenste wijze van samenwerken gemaakt:

1. We richten ons op de gezamenlijke ambitie, het algemeen belang en gezamenlijke oplossingen en committeren ons hieraan.
2. We voeren transparante en openhartige gesprekken over ieders rol en verantwoordelijkheid in transformatie.
3. We hebben oog voor elkaars positie en mogelijke negatieve consequenties voor de ander. Waar nodig creëren we (financieel) comfort om tot daadwerkelijke transformatie te komen.
4. We zijn aanspreekbaar op onze communicatie richting achterban en inwoners in het licht van de gezamenlijke ambitie.
5. We zijn transparant over sectorale besluitvormingsprocessen.
6. We zijn persoonlijk aanwezig om te bouwen aan vertrouwen. We beperken het aantal wisselingen en vervangers aan de bestuurlijke tafel.
7. We pakken gedurende het regioplan ook de manier van samenwerken serieus op en zetten daar acties op in.

De wijze waarop deze veranderkundige benadering nader invulling krijgt wordt bepaald in 2024.

Kwartiermakersfase 2024

In 2024 wordt de samenwerkingsstructuur nader uitgewerkt en ingericht, met in ieder geval aandacht voor de onderstaande aspecten. Gemandateerde gemeente en zorgverzekeraar nemen het initiatief hiertoe.

- Evaluatie na 1 jaar
- Inrichten samenstelling bestuurlijke tafel
- Herijken samenstelling bestuurlijke tafel eind 2024
- Invulling voorzitterschap bestuurlijke tafel
- Relatie bestuurlijke tafel en bestaande tafels, in het bijzonder Seker & Sûn
- Nader bepalen taken en invulling programmateam, en de relatie met bestaande (sub-regionale) netwerken
- Vormgeving inwonersbetrokkenheid
- Monitoring
- Integratie veranderkundige aanpak

C.
Landelijke rand-voorwaarden

Randvoorwaarden die regio niet zelf op kan lossen

- Landelijke aandacht voor **de voorbereiding op schaarste in de zorg en ondersteuning** en de noodzaak tot het maken van keuzes. De regio Friesland werkt hard aan de beoogde transformatie om passende zorg en ondersteuning te kunnen blijven organiseren voor haar inwoners. Toch zal de maatschappij, zowel de inwoners en professionals van Friesland als van heel Nederland, zich bewust moeten zijn en voorbereiden op schaarste in zorg en ondersteuning. Dat maakt dat harde keuzes soms noodzakelijk zijn. De beweging 'van recht op zorg' naar 'passende zorg' zal dan ook in de haarvaten van de maatschappij moeten doordringen. Dat kan enkel wanneer ook op landelijk niveau aandacht is voor deze transitie.

- **Verlaging administratieve lasten voor professionals** waar mogelijk. De roep om verlaging van administratieve lasten voor professionals, om zo meer tijd voor de inwoner/cliënt/patiënt te hebben is niet nieuw. Toch blijft dit een belangrijke randvoorwaarden voor de transitie naar passende zorg, waar ook op landelijk niveau aandacht voor moet zijn. Het durven vertrouwen van de professional, het uniformeren van benodigde data-registratie en het wegnemen van onnodige administratie zijn daarbij belangrijke pijlers – zowel op regionaal niveau als op nationale schaal.

- Landelijke afspraken rondom **digitalisering en gegevensuitwisseling**. De transitie naar hybride zorgpaden en elektronische gegevensuitwisseling zijn essentieel in de transitie naar passende zorg. Om dat te verwezenlijken, zijn landelijke (en internationale) afspraken noodzakelijk over gegevensuitwisseling tussen professionals en richting inwoner/cliënt/patiënt.

- **Nieuwe manieren van structurele en domeinoverstijgende bekostiging** om samenwerking tussen domeinen te bevorderen. Er kunnen in de huidige bekostiging van zorg perverse prikkels zijn die haaks zijn op de transformatie naar passende zorg. Het is aan partijen in de regio (zorg- en welzijnsaanbieders, gemeenten, zorgverzekeraars) om concrete voorbeelden van dergelijke perverse prikkels te delen met elkaar en met de NZa en gezamenlijk tot een voorstel voor oplossing te komen.

- **Btw-vrijstelling bij onderlinge uitwisseling van personeel.** Met de krapte op de arbeidsmarkt en de prognose dat deze nog verder toeneemt in de toekomst, is het van belang om de beschikbare professionals zo efficiënt mogelijk in te kunnen zetten. Hieronder valt ook de mogelijkheid om personeel uit te kunnen wisselen. Tot op heden ondervindt deze manier van samenwerking hinder aan de BTW-heffing die organisaties hiervoor moeten betalen. Het is dan ook randvoorwaardelijk dat hier landelijke afspraken over worden gemaakt.

D.
Regionale werkagenda

1. **Overkoepelende werkagenda (inclusief monitoring)**
2. **Werkagenda per opgave of fundament**

Overkoepelende werkagenda

Voor dit regioplan is gewerkt aan een werkagenda voor de opgaven en fundamenten. Op de volgende pagina's is de hoofdlijn van deze agenda's weergegeven. Te zien is dat de mate van uitwerking verschilt. In 2024 wordt de uitwerking van de werkagenda's verder opgepakt, met ook bijzondere aandacht voor de onderlinge verbinding. Naast een werkagenda per opgave of fundament, staan voor het eerste kwartaal van 2024 de volgende overkoepelende activiteiten en aandachtspunten geagendeerd:

Activiteiten en aandachtspunten Q1 2024	Toelichting
Concretiseren doelstellingen en inrichten monitoring	Doelstellingen formuleren met bijbehorende KPI's aan de hand van quadruple aim en inrichten van de monitoring zodat sturing op realisatie van het regioplan mogelijk is.
Aanscherping regioplan en werkagenda	Het regioplan zal ook in 2024 worden doorontwikkeld, met in het bijzonder aandacht voor de toets in hoeverre het plan voldoende bijdraagt aan de beoogde transformatie (en niet alleen optimalisatie), de afspraken uit het IZA, de verdere uitwerking van de fundamenten in verbinding met de opgaven, uitwerking werkagenda's, benodigde financiële middelen, inzicht in financieringsmogelijkheden en betrekken relevante stakeholders. Daarbij is ook aandacht voor het thema duurzaamheid.
Creëren van samenhang, voorkomen bestuurlijke drukte	Samenhang tussen verschillende opgaven, netwerken en activiteiten in kaart brengen. Streven naar synergievoordelen en kijken waar bestuurlijke sturing niet meer separaat nodig is.
Kwartiermakersfase governance: vervolgstappen uitwerking en inrichting samenwerkingsstructuur (governance)	Nader te bepalen, denk aan: verdelen portefeuilles/aanstellen bestuurlijke trekkers (opgaven en fundamenten), organiseren van het commitment en afstemming met de achterban, afspraken over verbinding met sub-regio's en netwerken, aanstellen programmamanager.
Uitwerken veranderkundige aanpak	Voorstel hoe aandacht voor de veranderkundige kant van de transformatie wordt geborgd, denk aan organiseren van deskundigheid binnen de bestuurlijke tafel
Identificeren en uitwerken overstijgende oplossingsrichtingen	Naast de prioritaire opgaven en fundamenten krijgen ook overstijgende oplossingsrichtingen steeds meer vorm. Voorbeelden hiervan zijn: gedeeld capaciteitsmanagement, integrale gebiedsaanpak en gedragsverandering van inwoners.
Opstellen communicatiestrategie	Een sterke communicatiestrategie naar alle stakeholders in de regio en de Friese inwoners. Daarbij wordt o.a. gedacht aan een publieksversie van het Regioplan.

Werkagenda kansrijk opgroeien & gezond leven (1/2)

Kernactiviteit	Omschrijving	Effect	Trekker & benodigde organisaties	Randvoorwaarden	Tijdlijn
Bevorderen Kansrijk opgroeien					
Ontwikkelen van gezamenlijke aanpakken om kinderen een kansrijke start te geven, zoals kinderwensgesprek, preconceptiezorg, zorgpad (kwetsbare) zwangeren Ouderschap versterken Nu Niet Zwanger Ketenaanpak Kansrijke Start	(aanstaande) ouders ondersteunen om te zorgen dat hun kinderen een zo goed mogelijk start krijgen in het leven.	Minder kans om op latere leeftijd lichamelijke en geestelijke problemen te krijgen, waaronder suikerziekte, hart- en vaatziekten, overgewicht en depressies. Betere sociale en emotionele ontwikkeling van een kind.	Coalitie ouderschap (FPA) Ketenregisseur Kansrijke Start		
Bevorderen Gezond leven			Coalitie Gezond Leven (FPA)		
• Ketenaanpak Kind naar Gezonder gewicht (KnGG) • Ketenaanpak overgewicht en obesitas volwassenen	Inrichten netwerksamenwerking rondom de zorg en ondersteuning van kinderen en volwassenen met overgewicht en obesitas.	Meer kinderen en volwassenen krijgen de juiste zorg en ondersteuning bij het werken aan een gezonder gewicht.	Ketenregisseur KnGG Ketenregisseur overgewicht en obesitas volwassenen		
• Nuchter over Gewicht • Nuchtere Fries (inclusief opgroeien in een Kansrijke Omgeving: OKO) • Rookvrije Generatie Fryslân • Gezonde School Fryslân	Blijven inzetten op netwerkaanpakken die werken aan een positief, veilig en gezondere fysieke en sociale omgevingen. Binnen de programma's wordt ingezet op diverse leefstijlthema's (roken, alcohol/genotmiddelen, voeding en bewegen). Activiteiten vinden plaats binnen alle vier preventieniveaus en er is specifiek aandacht voor het bereiken van kwetsbare groepen. Scholen werken structureel en samenhangend aan gezondheid.	Een gezondere samenleving, waar kinderen gelukkiger en gezonder opgroeien en het maken van gezondere leefstijlkeuzes voor iedereen gemakkelijker is. Door een verbeterde leefstijl van Friese inwoners, daalt de prevalentie van leefstijlgerelateerde aandoeningen. Gezonde scholen dragen bij aan de gezondheid, welbevinden en schoolprestaties van leerlingen.	Coalitie Gezond leven (FPA) GGD Fryslân		

Werkagenda kansrijk opgroeien & gezond leven (2/2)

Kernactiviteit	Omschrijving	Effect	Trekker & benodigde organisaties	Randvoorwaarden	Tijdlijn
Bevorderen Gezond leven					
Verbeteren fysieke omgeving die helpt om gezonde keuzes te maken	Gezondheid moet worden meegenomen in de bestuurlijke afweging zowel bij ruimtelijk beleid als bij overige vergunningen, subsidieverlening en/of aanbesteding.	De fysieke leefomgeving is zo ingericht dat het inwoners helpt om gezonde keuzes te maken. Bij besluitvorming wordt gezondheidskennis over zowel gezondheidsbevordering als gezondheidsbescherming toegepast.	Coalitie Gezonde leefomgeving (FPA)		
Domeinoverstijgende en integrale samenwerking	Een domeinoverstijgende en integrale samenwerking is een belangrijk(e) voorwaarde (uitgangspunt) voor het realiseren van de ambities op dit thema. Daarnaast is het samenwerken met inwoners en het betrekken van ervaringsdeskundigheid nog een belangrijke uitdaging. Ook het inzetten van digitalisering binnen de aanpakken kan nog verder worden vormgegeven.				

Werkagenda gezond ouder worden (1/3)

Kern-activiteit	Omschrijving	Effect	Trekker & benodigde organisaties	Rand-voorwaarden	Tijd-lijn
Inzetten op samenredzaamheid, preventie, vitaliteit en anticiperen op het ouder worden.					
	Voortzetten programma Fitaal Wiis vanuit de Friese Preventieaanpak (FPA)		FPA, GGD Fryslân, Sunenz, platform Power		
	Activiteiten gericht op het stimuleren van inwoners om zich voor te bereiden op het ouder worden		Partijen van fundament inwonersparticipatie en bewustwording		
	Versterken digitale vaardigheden ouderen én professionals		Partijen van fundament digitalisering		
	Regionaal uitrollen van de ketenaanpak Welzijn op recept en valpreventie		Ketenregisseurs Welzijn op Recept en Valpreventie (FPA), GGD		
	Versterken sociale samenhang in de kernen, met aandacht voor de verbinding tussen informele en formele zorg	Voldoende voorzieningen (o.a. ontmoetingsruimte/ restaurant/ beweegplein) om de vitale wijk vorm te geven en daarbij slim gebruik te maken van de bestaande (zorg)infrastructuur van gemeenten, zorgaanbieders, buurtinitiatieven.	Partijen van fundament versterken sociale basis		
	Voortbouwen op bestaande regionale trajecten, zoals de preventie en ketensamenwerking die in regio-overleg Heerenveen wordt ingezet				
	Stimuleren van inwoners- en bewonersinitiativeen	In elke regio zijn er afspraken met de gemeente over het stimuleren van bewonersinitiatieven ten behoeve van ondersteuning van de kwetsbaren in de samenleving (in lijn met de community care ontwikkeling).			
Bevorderen eigen regie van ouderen					
	Activiteiten gericht op het ondersteunen van ouderen en professionals om Samen Beslissen mogelijk te maken		Partijen van het fundament inwonersparticipatie en bewustwording		
	Ontwikkelen en inzetten van (digitale) innovaties, zoals een screeningstool en (zelf)traige tools		Partijen van het fundament digitalisering		
	Regionaal inbedden van ACP en het gedachtegoed reablement, bij inwoners en professionals				

Werkagenda gezond ouder worden (2/3)

Kern-activiteit	Omschrijving	Effect	Trekker & benodigde organisaties	Rand-voorwaarden	Tijd-lijn
Een integrale aanpak tussen wonen, welzijn en zorg met als uitgangspunt: thuis, tenzij					
	Voldoende geschikte woningen (levensloopbestendig en zorggeschikt) in de wijk realiseren om de intramurale capaciteit te kunnen gebruiken voor wie dat echt nodig is. Ontwikkelen en inzetten van (digitale) innovaties om inwoners te ondersteunen in het zo lang mogelijk thuis wonen, zoals thuistoediening en domotica	Iedere (woondeal)regio kent een regionale routekaart waarin staat wie wat waar gaat bouwen.	Partijen van fundament digitalisering		
	Inbedden van wijkgerichte aanpak en netwerksamenwerking				
	Voortzetten van de uitvoeringsagenda van het Aanjaagteam Wonen, Welzijn en Zorg		Aanjaagteam Wonen, Welzijn en Zorg		
Sterke zorgcoördinatie en samenwerking tussen alle ketenpartners					
	Inrichten van één zorgcoördinatiepunt	De provincie kent een zorgcoördinatiepunt; één punt waar zowel ziekenhuizen/grz/elv/huisartsen/ respijtzorg, logeerzorg naar kunnen bellen om doorstroming van cliënten te ondersteunen. Ook inwoners kunnen gebruik maken van dit punt d.m.v. (digitale) zelftriage en/of ondersteuning door professionals.			
	Inrichten (sub)acute keten, gericht op vroegsignalering, zoveel mogelijk thuis of in de eerstelijn en deze verbinden met acute keten.	Goede samenwerking tussen alle ketenpartners, een welzijn/zorgvraag wordt holistisch benaderd			
	Afspraken maken op provinciaal niveau met de V&V organisaties en o.a. gemeenten over ANW, crisiszorg (en IBS), respijtzorg, hospicezorg en logeerzorg.				
	Inrichten efficiënte zorginfrastructuur en gebruik wijkregisseurs				
	Voortzetten en uitbreiden van programma Optimaliseren inzet Medisch Generalistische Zorg van de Krachtig Verbindende Regiovisie	Er zijn afspraken gemaakt tussen zorgkantoren en zorgverzekeraars met als resultaat: betere taakverdeling tussen artsen (o.a. HA, SO, psychologen, geriaters), een optimale spreiding van regionale capaciteit en de implementatie van stepped stone care	Krachtig Verbindende Regiovisie		

Werkagenda gezond ouder worden (3/3)

Kern-activiteit	Omschrijving	Effect	Trekker & benodigde organisaties	Rand-voorwaarden	Tijd-lijn
Sterke zorgcoördinatie en samenwerking tussen alle ketenpartners					
	Inrichten van een provinciale voorziening waar complexe cliënten met een WLZ indicatie gecombineerd met GGZ – of sociale problematiek terecht kunnen.				
	Realiseren van de 5 resultaten benoemd in het IZA akkoord vanuit het VVT domein i.s.m. andere stakeholders		Trekker: KVR programmalijn Partijen van fundament digitalisering		
Binden, boeien en behouden van tevreden professionals					
	Activiteiten gericht op werving en verbeteren opleidingsmogelijkheden		Partijen van fundament arbeidsmarkt		
	Ontwikkelen nieuwe manieren om kwaliteit te verbeteren, taakzuiverheid verder door te voeren, schaarste te verminderen en werkdruk te verlichten. Inzetten op ketensamenwerking voor zelflerend vermogen		Partijen van fundament arbeidsmarkt en digitalisering		
	Organiseren van goed (regionaal) werkgeverschap		Partijen van fundament arbeidsmarkt		
	Voortzetten projecten Krachtig Verbindende Regiovisie, zoals samenwerking gemeenten Friesland voor de inzet van statushouders in de zorg		Krachtig Verbindende Regiovisie		

Werkagenda versterken mentale gezondheid en veerkracht

Kernactiviteit	Omschrijving	Effect	Trekker & benodigde organisaties	Randvoorwaarden	Tijdlijn
A. Vormgeven en vaststellen van de plannen per bouwsteen	De plannen voor de zes bouwstenen worden uitgewerkt: 1. Promotie van mentale gezondheid en preventie gedurende de gehele levensloop 2. Laagdrempelige hulp bij (beginnende) problematiek, zonder label 3. en 4 Integraal kijken en samenwerken in de eerste lijn en bij de poort van de GGZ 4. Van "geholpen worden" naar "jezelf (en anderen) leren helpen" 5. Geïntegreerde zorg en ondersteuning voor mensen met EPA	Voor alle zes de bouwstenen liggen plannen voor die voldoen aan de vereisten van het IZA. Indien financiering vanuit het IZA nodig is worden de stukken voor de snelle toets ingediend	In ieder geval (hier worden nog organisaties aan toegevoegd): • (Afvaardiging vanuit) de Friese gemeenten • Zorgverzekeraar (Zilveren Kruis) • GGD Fryslân (trekker bouwsteen 1) • GGZ Friesland • De Friese huisartsen (via DFH) • KieN • Afvaardiging van de Friese welzijnsorganisaties • ROS Friesland • Stjoer (ervarings-deskundigen) • Friese inwoners (inwonerparticipatie)		januari t/m april 2024
B. Bij elkaar brengen van de plannen per bouwsteen en besluitvorming	De verschillende plannen worden bij elkaar gebracht en er wordt afgestemd waar plannen overlappen en eventueel geïntegreerd worden	Samenhang tussen de bouwstenen en plannen. Indien financiering vanuit het IZA nodig is worden transformatieplannen ingediend	Zie bovenstaand		mei t/m juli 2024
C. Uitvoering van de plannen	De plannen worden uitgevoerd	Nader te bepalen, afhankelijk van de inhoud van de plannen	Zie bovenstaand		vanaf augustus 2024 tot loopduur IZA

Werkagenda toekomstbestendige MSZ

Kernactiviteit	Omschrijving	Effect	Trekker & benodigde organisaties	Randvoorwaarden	Tijdlijn
Nadere concretisering onderstaande kernactiviteiten in de werkagenda voor opgave toekomstbestendige MSZ	Werkagenda incl. mijlpalen per kernactiviteit	Nader te bepalen	**Trekkers:** Willem Lenglet (MCL) & Mark Dessing (Zilveren Kruis) **Benodigde partijen:** Regiopartijen		Afgerond Q2 2024
Traject toekomstbestendige ziekenhuiszorg in Friesland en aanpalende regio's:					
Aanscherping van (hybride) zorgpaden en digitalisering om zorg waar mogelijk digitaal te leveren		*Nader uit te werken*			
Inzet op het verplaatsing van zorg naar 1,5e, 1e, of 0e lijn					
Versterken van transferpunten en zorgcoördinatie					
Versterken van netwerkvorming					
Inzet op het binden, boeien en behouden van tevreden zorgprofessionals					

Werkagenda versterken sociale basis

Kernactiviteit	Omschrijving	Effect	Trekker & benodigde organisaties	Randvoorwaarden	Tijdlijn
Opstellen Canvas					
Voorfase	Concretiseren van de eerste stappen die we kunnen zetten op weg naar 2040 en het in beeld brengen wat daarvoor nodig is 2 werksessies	We maken een canvas (zie voorbeeld op de volgende pagina) waarmee we een basis leggen voor de beweging die nodig is. De routekaart met de eerste stappen die gezet kunnen worden maakt daar onderdeel van uit. Dit vormt de werkagenda 2024.	Mandaatgemeente GGD FPA Lysias De Friesland		Nov 2023- jan 2024
Uitwerken canvas	Uitwerking van Inhoud (waarom, wat, waarheen) Proces (hoe) Persoon (wie)	De werkagenda voor 2024 is nu klaar en daarmee zijn de eerste stappen in beeld en kan de reis beginnen.	Mandaatgemeente GGD FPA Lysias De Friesland		Jan-Febr 2024
Partijen regioplan betrekken bij canvas en werkagenda	Afstemmen van opgaven en uitwerking canvas	Werkagenda waarbij taken en gezamenlijkheid in plannen voor versterken sociale basis besproken worden. Met aandacht voor inzet van de bredere kijk middels positieve gezondheid	(Mandaat)gemeenten Zorg/welzijn/ouderen/arbeid/onderwijs/ maatschappelijke partijen in Friesland GGD FPA		Febr-mei 2024

Werkagenda digitalisering

Kernactiviteit	Omschrijving	Effect	Trekker & benodigde organisaties	Randvoorwaarden	Tijdlijn
Werkagenda digitale zorg	In Q1 2024 wordt een werkagenda (Roadmap) opgesteld waarin activiteiten, resultaten en mijlpalen voor de komende 3-5 jaar zijn opgenomen. Voor de activiteiten worden meetbare mijlpalen opgesteld. De werkagenda bevat de volgende thema's: • Wetgeving en landelijk beleid • Landelijke prioriteiten • VIPP-programma's • Afsprakenstelsels • Landelijke diensten • (Inter)regionale ontwikkelingen • Regionale doelarchitectuur en infrastructuur • Secundair gebruik van data • Risicomanagementparagraaf	• In 2025 zijn alle kerngegevens uiterlijk binnen 2024 na registratie beschikbaar voor elke zorgverlener met een behandelrelatie / sociaal domein. • Er is sprake van eenheid van taal: de gehanteerde kerngegevens betekenen in alle sectoren hetzelfde • In 2025 beschikken alle inwoners die dat willen over een gebruiksvriendelijke en goed gevulde persoonlijke gezondheidsomgeving (PGO) die van meerwaarde is in het zorgproces en voor iedereen begrijpelijke informatie bevat • In 2026 leidt de inzet van hybride zorg tot aantoonbaar anders werken en het verlagen van de werkdruk van de zorgverleners met toegankelijkheids-en kwaliteitsbehoud • Om de zorg toegankelijk, kwalitatief en betaalbaar te houden is transformatie nodig naar hybride zorg. Van deze geschikte zorg komt 70% digitaal of hybride beschikbaar. Van alle zorg die hybride wordt aangeboden, streven we naar een inclusie van c.q. het gebruik door minimaal 50% van de patiëntenpopulatie waarvoor de hybride zorgpaden geschikt zijn. Hiertoe worden sectorale afspraken gemaakt.	Trekkers: Wim Hodes & Michel Evers Benodigde partijen: Regiopartijen (waaronder ook RIVO Noord & GERRIT) betrekken bij verdere uitwerking van regioplan Friesland	• Het Nictiz-vijflagenmodel wordt gebruikt om te komen tot afspraken in de werkagenda. • Activiteiten zijn regionaal en landelijk herbruikbaar/opschaalbaar. • Zoveel mogelijk (her)gebruik van bestaande initiatieven. • Agenda leidt zoveel mogelijk tot regionaal/transmuraal afgestemde uniforme hybride zorgpaden. • Uitgangspunt is dat CumuluZ wordt gebruikt als landelijk non-concurrentieel data integratie-infrastructuur voor primair en afgeleid datagebruik en Health-RI ten behoeve van secundair (onderzoek) datagebruik. • Routekaart voor transitie naar doelarchitectuur opstellen	Afgerond Q1 2024

Bijlagen

1. **Begrippenlijst**
2. **Afkortingen**

Begrippenlijst (1)

Amplitief werken:	Focus ligt niet op het behandelen (curatie) of voorkomen (preventie) van de negatieve gevolgen, maar op het concreet versterken en vermeerderen van het welbevinden.
Bestuurstafel Seker & Sûn:	Een tafel met een breed samengestelde vertegenwoordiging van bestuurders vanuit zorg, welzijn, openbaar bestuur, onderwijs, zorgverzekeraar en inwoners. Deze bestaande tafel is voor het komen tot een regioplan gebruikt als 'vertegenwoordiging van het (zorg)landschap'.
Bestaanszekerheid:	Het waarborgen van de basisbehoeften van mensen, zoals inkomen, huisvesting en voeding om een stabiele levenssituatie te waarborgen.
Blended Care:	Een combinatie van fysieke behandeling en online hulpverlening.
Demografische druk:	De verhouding van het niet-werkende deel van de bevolking tot het werkende deel van de bevolking.
De-stigmatisering:	Actieve inspanningen om de negatieve vooroordelen en sociale labels met betrekking tot mentale gezondheid te verminderen en te doorbreken.
Digitalisering:	Informatie omzetten naar digitale vormen.
Domeinoverstijgende samenwerking:	Een vorm van samenwerking waarbij diverse organisaties, instellingen, inwonersinitiatieven, of sectoren gezamenlijk werken aan gemeenschappelijke doelen die zich uitstrekken over de domeinen en zorgwetten heen.
Dubbele vergrijzing:	Het aantal ouderen stijgt en deze groep wordt ook steeds ouder.
Eerstelijnszorg:	Basisgezondheidszorg die toegankelijk is zonder verwijzing. Dit kan behandeling zijn door de huisarts, tandarts, fysiotherapeut, apotheker, maatschappelijk werker of wijkverpleegkundige.
Formele en informele zorg:	Formele zorg wordt verleend door professionele zorgverleners, terwijl informele zorg voortkomt uit de steun van familie, vrienden en gemeenschap.
Friese Preventieaanpak (FPA):	Een Fries programma waarin alle Friese gemeenten, GGD Fryslan, De Friesland en diverse organisaties samenwerken aan de ambitie: 'Een goede gezondheid en welzijn met gelijke kansen voor iedereen in Fryslân".
Fundamenten:	Belangrijke onderdelen van de vier opgaven uit het regioplan die noodzakelijk zijn om ze te realiseren.
Gezondheid:	In plaats van de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) uit 1948 hanteren we de definitie van Positieve Gezondheid. Voor uitleg verwijzen we naar deze term in de deze lijst.
Governance:	Een samenwerkingsstructuur waarin de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de opgaven uit het regioplan belegd zijn.

Begrippenlijst (2)

Herstel en herstelacademies:	Herstel wordt gezien als een individueel proces gericht op het hervinden van de persoonlijke identiteit en het hernemen van de regie op het leven.[1]Het gaat hierbij om het hervinden van balans na ontwrichting en wordt gezien als een persoonlijk proces. Herstelacademies zijn een vorm van community based ondersteuning, gerund door mensen met ervaringskennis in dienst voor mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen (EPA).
Hybride zorg:	Een zorgmodel dat fysieke interacties combineert met digitale oplossingen, waardoor flexibele toegang tot zorg ontstaat, inclusief online consulten en telemonitoring.
Inwoners:	Dit zijn zowel zorggebruikers, zoals patiënten en cliënten, als inwonersinitiatieven rond zorg en welzijn, als ook alle andere inwoners.
Inwonersparticipatie:	Het proces waarin inwoners actief betrokken zijn bij overheidsbeleid door initiatieven te nemen, ideeën aan te dragen en hun denkkracht in te zetten. Hieronder valt ook cliëntenparticipatie, waarbij gebruikers zoals cliënten en patiënten betrokken worden bij de vormgeving van de zorg-, hulp- en dienstverlening die zij benutten.
Mienskip:	Mienskip draait om een ingebeelde gemeenschap, waarin onderlinge verbondenheid, een gevoel van veiligheid en vertrouwdheid, en warme gevoelens centraal staan. Het gaat om verschillende vormen van samenredzaamheid, waar een sterke sociale basis centraal staat.
Maatschappelijke participatie:	Actieve betrokkenheid van individuen in de samenleving, waarbij zij deelnemen aan sociale, culturele en maatschappelijke activiteiten.
Mantelzorger:	Onbetaalde en vaak langdurige zorg voor zieke familieleden of vrienden.
Medisch Generalistische Zorg (voor kwetsbare ouderen):	Een geïntegreerd zorgsysteem waarin verschillende zorgaanbieders samenwerken om een alomvattende benadering van de patiënt met meerdere gezondheidsproblemen te bieden.
Mentale gezondheid:	De manier waarop je je verhoudt tot jezelf en tot anderen en hoe je omgaat met de uitdagingen in het dagelijks leven.
Natuurlijke aanwas:	De natuurlijke bevolkingsgroei.
Passende zorg:	Passende zorg is waardegedreven, komt samen met en rondom de patiënt tot stand, vindt plaats op de juiste plek en gaat over gezondheid in plaats van ziekte. Maar passende zorg is ook arbeidsbesparende zorg, omdat het moet passen binnen de beschikbare mensen en middelen.

Begrippenlijst (3)

Positieve gezondheid:	Binnen het concept Positieve Gezondheid staat een brede kijk op gezondheid centraal. Gezondheid wordt omschreven als het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven[2].
Preventie:	Het proactieve proces waarbij maatregelen worden genomen en acties worden ondernomen om de ontwikkeling, verspreiding, of verergering van gezondheidsproblemen, sociale problemen, of andere ongewenste situaties te voorkomen. Het doel van preventie is het verminderen van risico's, het voorkomen van schade en het bevorderen van de algehele gezondheid en het welzijn van individuen, gemeenschappen en de samenleving als geheel.
Prioritaire opgaven:	De belangrijkste opgaven voor Friesland die als eerste opgepakt moeten worden om de zorg toekomstbestendig te maken.
Reablement:	Een benadering in de gezondheidszorg die zich richt op het ondersteunen van individuen, vaak ouderen of mensen met beperkingen, om hun zelfredzaamheid en onafhankelijkheid te herstellen of te verbeteren na een periode van ziekte, letsel, of verminderd functioneren. Het doel van reablement is om mensen te helpen bij het uitvoeren van dagelijkse activiteiten en terug te keren naar het hoogst mogelijke niveau van functioneren, veelal door middel van training, rehabilitatie, en ondersteuning in hun eigen woonomgeving[3].
Regiobeeld:	Geeft inzicht in enerzijds de prognoses van en ontwikkelingen in de zorgbehoefte en andere relevante informatie over de bevolking van de regio en anderzijds de capaciteit en prestaties van zorg, welzijn en ondersteuning in de regio. De toenemende druk op de toegankelijkheid van zorg door het verschil tussen de (verwachte) zorgvraag en het (verwachte) zorgaanbod is daarbij het grootste punt van aandacht. Op basis van de feitelijke weergave geven partijen duiding aan het regiobeeld.
Regionaal:	De hele provincie Friesland.
Sub- regionaal:	Verschillende regio’s binnen Friesland.
Regio-opgaven:	Dit betreffen de belangrijkste opgaven in dit regioplan die met prioriteit gezamenlijk worden opgepakt om de zorg toekomstbestendig te houden.
Regioplan:	Dit plan maakt inzichtelijk wat de regio-opgaven zijn. Hierbij wordt nadrukkelijk focus aangebracht; het streven is om te komen tot een beperkt aantal opgaven die met prioriteit worden opgepakt.
Regionaal Overleg Acute Zorgketen (ROAZ):	Een overleg met aanbieders van acute zorg en financiers bedoeld om in regionaal verband betere samenwerking binnen de acute zorg te bewerkstelligen en te waarborgen.

Begrippenlijst (4)

Krachtig Verbindende Regiovisie:	Samenwerking tussen zorgkantoor Friesland en aanbieders voor ouderenzorg en wijkverpleging om invulling te geven aan een gezamenlijke toekomstvisie voor ouderenzorg.
Lage Sociaal - Economische Status:	Er is sprake van één of meer van de volgende met elkaar samenhangende kenmerken: laag inkomen, laag opleidingsniveau, werkeloosheid en slechte behuizing.
Sociale basis:	Het directe netwerk van een inwoner en alle ondersteuning die daarbij geboden kan worden om de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie te vergroten. Het draait om ontmoeting, steun, iets betekenen voor elkaar, meedoen, en alle (niet geïndiceerde) inzet die daar aan bijdraagt.
Transformatie zorglandschap:	De verschuiving van zorg naar gezondheid die nodig is om de zorg toekomstbestendig te maken.
Quadruple Aim:	een werk- en handelingswijze om de gezondheidszorg te optimaliseren aan de hand van 4 doelstellingen: het verbeteren van de ervaring die patiënten/cliënten hebben over de zorg, het verbeteren van de gezondheid van de algemene populatie, het verlagen van de zorgkosten per hoofd van de bevolking en het verbeteren van de ervaring en beleving van het personeel dat de zorgtaken uitvoert – het zorgpersoneel.
Vroegsignalering:	Vroegtijdig signaleren van beginnende problematiek om erger te voorkomen.
Vergrijzing:	het stijgende aandeel van het aantal ouderen in de bevolking, waardoor de gemiddelde leeftijd van de bevolking toeneemt.

[1] Anthony, W. A. (1993). Recovery from mental illness: The guiding vision of the mental health service system in the 1990s. Psychosocial Rehabilitation Journal, 16(4), 11–23

[2] Huber, M., Knottnerus, J. A., Green, L., Van Der Horst, H., Jadad, A. R., Kromhout, D., ... & Smid, H. (2011). How should we define health? Bmj, 343(4163):235-237.

[3] Vilans, 2023

Afkortingen

ACP:	Proactieve zorgplanning
EPA:	Ernstige Psychiatrische Aandoeningen
ELV:	Eerstelijns Verblijf
FPA:	Friese Preventie Aanpak
FRIZA:	Friese uitvoering van het IZA
GALA:	Gezond en Actief Leven Akkoord
GGZ:	Geestelijke Gezondheidszorg
GRZ:	Geriatrische Revalidatiezorg
GERRIT:	Regionale samenwerkingsorganisatie van zorgaanbieders in Noord-Nederland op het gebied van digitale gegevensuitwisseling.
IZA:	Integraal Zorg Akkoord
KVR:	Krachtig Verbindende Regiovisie
KPI's:	Kritische prestatie indicatoren
MSZ:	Medisch Specialistische Zorg
PGO:	Persoonlijke Gezondheid Omgeving
POH:	Praktijkondersteuner Huisartsenzorg
RIVO:	Regionaal informatievoorzieningsoverleg Noord-Nederland
ROAZ:	Regionaal Overleg Acute Zorgketen
SEH:	Spoedeisende Hulp
SO:	Specialist Ouderengeneeskunde
TAZ:	Toekomst Arbeidsmarkt Zorg & Welzijn
VVT:	Verpleging, Verzorging en Thuiszorg
WOZO:	Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen
Wlz:	Wet langdurige zorg
Wmo:	Wet maatschappelijke ondersteuning
Zvw:	Zorgverzekeringswet